

Эхэ хайхан нютагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
АВГУСТ
30
Намарай хинхүү бишн
һарын 4
СРЕДА
гаратай 4
№162 (19256)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

РЕСПУБЛИКЫН ХОНИН АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАГШАДАЙ БҮХЫ ХОНИШОДТО, АЖАХЫНУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭ, МЭРГЭЖЭЛТЭДТЭ, БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВАДА ХАНДАНАН

ХАНДАЛГА

Бидэ энэ зүблөөндэ хабаадагшад республикыннай мал ажалай гол халбари үгы хэдгэхэ туйлдаа хүржэ байна гэжэ ехээр ханаагаа зобон гэмдэглэнэбди. Бүхы ажыхынуудта байгша оной хонинин 1-дэ оройдоол 623,9 мянган хонид, тэрэ тоодо үмсын ажыхынуудта - 108,5 мянган, шарьяшдаа (фермерэй) ажыхынуудта - 34,3 мянган хонид, 11,8 мянган ямаад үлөөд байгаа. Хонидоо ашаг шэмэ улам багаар абтадаг боложо байна. Энэ жэлдэ республика соо зуун эхэ хонин бүриһөө 54 хурьган абтаа, хонин бүхэнһөө 2,8 килограмм ноохон хайшалагдаа. Түүдэй үедэ аяар 1,5 мянган отара тты хэгдэжэ, байра байдалын тоооржо халаа. Арба шахуу хонин хониншод ажалгүй болоо, хонинининь ондоо ажалдаа ошоо.

Хүдөө ажыхын үйлэдбэридэ хабаадоһон ехэ доройтолог мүн хонин галай элшэ хүсэ, техникэ, үүсгэн түйшэ болон хонинин хэрэгсэл гэхэ мэтын бүхы юумэной сэнгэй ехэ боложо байхада, мал ажалай продукциян үнэ сэнгэй зориута ошоо даража байһан ушар

имэ байдалда хүргөө. 1991 онһоо хойшо промышленна түүхэй эдэй, техническэ хэрэгсэлүүдэй сэнгэй хэдэн мянга дахин дээшэ болоод байхадань, хониний нооной сэн миал 50 дахин нэмэгдээ. Харин тэрэнэй өорын үнэ сэн (гаргаша) 450 дахин ехэ болоо. Меринос хониний 1 килограмм нооной сэнбэр утаһаар эршүүлэй үмдэхэ 2 костюм оёжо болохо байна гэхэ гү, али энэнь 1,5 миллион түхэригэй эд болоно. Тээд мүнөө хониний нооной 1 килограммай сэн гэрэй ханада хабинуулагдааг 1 килограмм паканин сэнгэй ади болонхой бшуу.

Энээнэй хамта бидэ хониншодто хэншье анхрал хандуулаһгүй, ажалымнай гооногүй. Тингэжэ хониншодой ажалай, ажаһуудалай эрхэ байдал жэл бүри муудана. Хүшэр хүндэ ажалымнай түлөө юуншье түлэгдэнгүй гэхэдэ болохо.

Хэды имэ хүшэр байдалда хүдэлжэ байбашье, түрүү хониншод муу бэшэ үрэ

дүнгүүдые туйлана. Энэ жэлдэ 13 бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 100, тэрэнһээ дээшэ хурьга абажа түлжүүлээ, хонин бүхэнһөө 3,5-4,5 килограмм нооно хайшалаа. Зэдын аймагай Борьёогой совхозой ахалагна хониншон Н. Д. Мукуевтан зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абаад, хонин бүхэнһөө 4,5 килограмм нооно хайшалаа. Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз бүхы ажыхыгаараа зуун эхэ хонин бүриһөө 81 хурьга абажа томо болгоод, хонин бүхэнһөө 4 килограмм нооно хайшалаа юм. Эндэхэ түрүү хониншон А. У. Хаустов зуун эхэ хонин бүриһөө 106 хурьга түлжүүлэн байна.

Гэбэшье имэ хайн жэжээнүүд үсоон. Харин муу юумэн, дутуу дунданууд олон.

Хонин ажалайнгаа айхабтар бэрхэтэй байдалда ороод байһан үедэ бүхы хүндүүлэхэй асуудалнуудынь хэлсэжэ үзөөд байхадаа, үнгэрһэн арбаад-хорёод жэлдэ забайкалиин шэрүүн уларилай эрхэ байдалда

хэдэн үеын бэлигтэй бэрхэ эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй, хониншодой оролдолгоор бии болгодоһон манай эндэхэ гусгаар меринос үүлтэрэй хонид үгы хэгдэхэ, үндэһэниинь талаллаха яаце ёһогүй. Саашадаашье хониднай үсхэбэрилэгдэжэ, хонин халбари хүгжөөгдөжэ байха ёһотой гэжэ тоолонобди. Тиимэ арга боломжо республикада гүйсэд бии. Гансал манай ажалье урдынхидал адлаар бодотоор сэнгэхэ үргэхөөр экономика хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Бүри мүнөө хониний утаагдаһан нооной килограмм бүхэнэй сэнгыэ 20-25 мянган түхэригтэ хүргэгдэхэ гэхэ гү, али тэрэнэй килограмм бүхэндэ үгтэдэг нэмэлтыэ (дотацн) 10 мянган түхэригтэ хүргэхэ шухала.

Хони үсхэбэрилдэг ажыхынуудыэ нооно буйлуулааг предприягнуудтай нэгдүүлхэ сагерээ. Тиигээ һаа, ажыхынууд ноононойнгоо шанары дээшлүүлхэ, тэрэнэ хайнаар бэлдэжэ худалдааг болохо

байна. Энээнэй ашаар манай хонидой ноохон наймаанда гүйсэтэй болохо, бодото сэндээшье хүрэхэ ха юм.

Республика соо үүлтэртэ хонидыэ үсхэбэрилдэг ажыхынуудыэ үргэхэ, дэмжэхын тула нютагай бюджетһээ нэмэлтэ мүнгэ таһалжа үгэхэ шухала.

Хонин ажалай продукция үйлэдбэрилэгшэдтэ, буйлуулагдада туһаламжа болгон, республикын, Россин Правительствануудай зүгһөө хэрэгтэй мүнгэн үгтэхэ аабза гэжэ найданабди. Тингэбэл энэ халбаримнай тогтонижорхо, саашадаа хүгжэхэ байна.

Энэ Хандалга республикын хонин ажалай асуудалаар болоһон зүблөөн дээрэ баталаһан абтаа.

Тэрэшэлэн зүблөөндэ хабаадагшад баһал имэрхүү удхатай Хандалга Россин Федерациин Президент Б. Н. Ельцинэй, Правительствын Түрүүлэгшэ В. С. Черномырдинтай нэрэ дээрэ эльгээгээ.

Мэнэ һая болотор дэ ёһотой зунай аяма халуун гэхээр дүрнүүд байһанаа, август һарын саргадаха тээшэ үдэр үнгэрхэ бүри бага-багааршье һаа, намарай шэнжэ улам элээр үзэгдэдэг болобо. Республикын зарим нютагуудта һүнидөө үлээн байна, шүүдэр, хяруу унана, хүйтоор халхиана.

Юрөөд эдэ бүгэдэ намарай бурууган сагай газар ороһонинь һануулна. Энээнэй илангаяа үбһэ хульһаа үшөө тусад сабшажа, хурьяжа ажагүй, бусад тэжээл оиратай бэлдэхэ үрдэгүй байһан ажыхынуудта түрүүшын һануула болоно гэшинэ.

Тингээшье бүхы дээрнэ ажа харахада, августын 25-нэй байдалаар республика соо үбһэн үшөө багашаг абтаад байна гэжэ хэлэхээр. Хэрбээ хараалагдаһанайнгаа ёһоор сабшажа 370,7 мянган гектар газарай ногоон сабшагдажа, 27,5 мянга үлүүтэй тоно үбһэн абтаа байһан һаа, мүнөө 167,6 мянган гектар (45 процентн) сабшагдаа, 128,592 тоно үбһэн үрмилэгдөө. Хараалагдаһан түсэб халаашье үгүй байһаар.

Олохон аймагуудта абтаха үбһэнийн хоёр хахад-гурбанай үбһэ хубишье абтаадүй. Дээрэ

Адууһа малда - элбэг тэжээл

ҮБХЭНЭЙ ХАХАДЫНШЬЕ АБТААДУЙ

хэлэгдэн тэрэ 370 мянган гектар сабшалан заатал һаа, хуу сабшагдагагүй һэн гэлэй. Гэбэшье республика соо адагынь 280-300 мянган гектарай ногоон абтахал ёһотой ха юм. Энээгээр бодоходо, үшөөл 150-160 мянган гектарай ногоон ургажал байна.

Үнгэрлэжэ долоон хоногто (августын 18-һаа 25 болотор) аймагуудта хамта 32,9 мянга гаран гектарай ногоон сабшагдажа, 24,4 мянга шахуу тоно үбһэн хурьяадаа. Ажалай бүтээсэ урда тээхи долоон хоногойхитой адлирхуу байгаа.

Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулахада, 42,8 мянган тоносоор эхэ үбһэн абтаа. Гэбэшье, нёдондойхитой жэшэхэдэ, энэ жэлдэ илангаяа июль, август соо сагай улари һураггүй һайн, ехэ хура бороогүй байба. Олонхи нютагуудта сабшалангай ургасашье энэ жэлдэ бараг хайн ха юм.

Тиимэһээ бүүдүн тэжээл ехээр ноосолжэ абаха таатай арга боломжа яһала бии. Тээд илангаяа Хяагтын, Баргажанай,

хүрэтэр шэмэтэ тэжээл ноосолжэ хүсэд эхилээгүй. Саг ошонол байна, юугээ хүлээн гээшэб, гайхахаар.

Иигээд хэдэхэн хоногһоо олонхи аймагууд таряагаа хадажа, хурьяажа захалхань. Тиихэдэнь нилээд олон техникэ, зон тэрээндэ элсүүлэгдэжэ, тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриэ үргэн дэлсэтэйгээр, эршэмтэйгээр ябуулхань хүндэхэн болохонь мэдээжэ. Таряанда жэгдэржэ орохын урда тээ тэжээл бэлэдхэлгын эршье шадаал һаа эрид шангадхаа шухала.

Редакциин социально-экономическа таһар.

Республикын аймагуудта малай тэжээлэй хэр бэлдэгдэжэ байһан тухай 1995 оной августын 25-най мэдээн (Хараалагдаһан түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Үбһэ сабшалга	Үбһэ хурьялга	Сенаж даралга	Силос даралга	Бүхы тэжээлэй нөөсэ
Прибайкалин	61	66	153	38	54
Хэжэнгын	77	75	-	5	49
Хойто-Байгалай	28	49	-	-	46
Зэдын	52	40	46	6	42
Кабанскын	47	72	9	30	39
Яруунын	47	57	28	16	39
Баунтын	75	39	-	-	39
Хориин	39	50	8	33	38
Ахын	28	38	-	-	38
Тарбагатайн	37	45	12	39	36
Бэшуурэй	40	56	-	32	32
Ивалгын	41	49	-	16	32
Мухар-Шэбэрэй	27	55	203	12	27
Түнхэнэй	37	35	-	8	23
Сэлэнгын	40	53	-	11	22
Хяагтын	25	27	20	-	21
Хурамхаанай	56	22	-	10	19
Баргажанай	46	33	3	-	18
Загарайн	52	36	6	-	18
Захааминай	49	23	-	9	18
Республика бүхыдөө	45	45	23	18	31

ХЭЛСЭЭ БАТАЛХАЯА ОШОБО

Россин Федерациин, Буряад Республикын Правительствануудай хоорондох эрхэ түлөөлэгшүүдые амьарлаха тухай" хэлсээндэ гартабиһаа Буряад Республикын Президент А.В.Потапов, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семонов, Буряад Республикын Конституционн Сүүдэй Түрүүлэгшэ О.В.Хычинтуев, республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Н.Жимцов, республикын Арадай Хуралай комитетэй түрүүлэгшын орлогшо Д.Д.Сундаров, Россин Правительствын дэргэдэхи Буряад Республикын түлөөлэгшэ Ю.Н.Цыбиков Москва ошоо.

Буряад Республикын делегаци Россин Президент Б.Н.Ельцинэй, Россин Правительствын Түрүүлэгшэ В.С.Черномырдинтай уулзахаар харалһа.

АЖАЛАЛТА: Энээнэй урда тээ Хэжэнгын аймагай үбһэ хурьялгын дүүргэлтэ буруугаар үгтэһэн байгаа.

УЧИМАТНЫ, ПЛАЧУЛСАТНЫ

2-дохи нюурта. "Гол халбаримнай гү, али гологдоһон ажал гү?" - хониншодой республиканска зүблөөн тухай.

3-дахи нюурта. "Гол халбаримнай гү, али гологдоһон ажыхы гү?" (түгэсхэл). "Һунгуулин округууд байгуулагдаба" - мэдээсэл; Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаба гээбэл...

4-дэхи нюурта. һуралсалай шэнэ жэлые угтуулан. Б. Орбодоева: "Мүнгэнэй асуудал хэзээ шиидхэгдэхэб?" - Улаан-Үдын багшанарай конференциһээ; һурагдай зунай амаралта. "Ухибүүдые баярлуулаа" - фото-мэдээсэл; "Эдэб арганууд туршагдана" - хөөрэдөөн.

5-дахи нюурта. һуралсалай шэнэ жэлые угтуулан. Д. Эрдэниева: "Эрдэм бэлиг - эрхим баялиг"; В. Вольский: "Ядаруу байдалтай зондо хэн тулалхаб?"

6-дахи нюурта. С. Цырендоржиев: "Эрхим нүхэдэй нэгэн хэн" - дурсалга (Түгэсхэл).

7-дохи нюурта. Республикын соёлой хонин.

8-дахи нюурта. Т. Самбялова: "Хизаар ороноо энхэрэн шэнжэлнэ"; "Дэлхэйн хониний дээжэлнэ"; Спорт.

Манай корп.

ГОЛ ҺАЛБАРИМНАЙ ГҮ, АЛИ ГОЛОГДОНОН АЖАЛ ГҮ?

Республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнһөө

УРДАНЬ жэл бүхэндэ намарай нэгэ үгэр Буряад ороноймнай суутай солотой хонишод заатагүй сугларжа, заншалта зүблөөгөө үнгэргэжэ, хүүжэ, хүхилдэжэ байдаг хааб даа. Харин һүүлэй хоёр жэлдэ тиимэ зүблөөн зарлагдахана болбод, хонин ажал тухай һайн үгэ дуулданаһыггүй. Хаа хаанагүй хонин хүрэг үсөөржэл байна, түл түрээс оогтэй абтанагүй, мяхан, ноохонинь үнэгүй боложо, хони үсхэбэрлһэнэйшье хэрэггүй гэхэншүү хоорэлдоон лэ дуулдага.

Иигэжэ һая болотор гол һалбаримнай гэжэ тоологдог байһан хонин ажал һүүлэй хэдээн жэл соо эрид доройтожо, доошоо оро орохоор, мүнөө шуйлай хүндэ байдалда хүрбэ. Энэнише гэршэлһэн хэдхэн жэшэ дурдажа болоно.

Хэрбээ 1976–1980 онуудта республика соо хонин хүрэгэй тоо 1,6–1,9 миллион толгойдо хүрэдэг, жэлдэ дунда зэргээр 5,5–5,5 мянган тонно ноохон, 20 гара мянган тонно мяхан абтадаг байһан юм. Мүнөө республикын бүхы ажыхнуудта хонидой тоо арай гэжэ 623,9 мянганда хүрэнэ. Энэнтэй хамта хониншой мяха, нооно үйлдэбэрлэгэ хэдэн дахин бага болоо.

Эдэ жэлнүүдтэ бүхы аймагуудта 1,5 мянган отара, бригаданууд үгы хэгдэжэ, арба шахуу мянган хонишод ажалгүй болоо, ондоо хүдэлмэридэ ороо.

Иимэ һанаа зоборитой, түгшүүрилтэйшье байдалай тохёолдоод, бүхэли һалбаринь хосорхо туйлдаа хүрэжэ байхада, миш хараад байхын аргагүйнэ эли.

Энээн дээрэһээ республикын Правительство, Хүдөө ажыхын болон эгээ хоолой министрство хонин ажалай асуудалаар тус зүблөө үнгэргэжэ гэжэ шийдгэншье ойлгосотой. Тэрэһэлэн Буряад Республикын Президент Л.В.Потаповай, Арагай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёновой, Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгдэхэй орлогшо М.А.Спасов болон бүсэд хүтэлбэрлэхы тушаалтадай энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан ушар хэлсэгдэһэн асуудалай али тухай хурса, шухала удха шанартай байһанише гэршэлэнэ.

ХОСОРХЫЕНЬ ХАРААД ҺУУХА АРГАГҮЙ

“РЕСПУБЛИКЫН хонин ажалай мүнөөнэй байдал болон энэ һалбаринь тогтонжоруулаха арга замууд” гэхэн асуудалаар Хүдөө ажыхын болон эгээ хоолой министрствын мал ажалай тухайн ажилчин К.А.Албашев элидхэл хээ.

Анхайд аяһала эхэ ашаг олзо үгэдэг, олон зоной хоолой тэжээжэ байһан хонин ажалай хайнан гэжэ иимэ эхэ доройтолгодо ороһон тухай элидхэлһэ олон тоото жэшээ, баримтануудаар харуулаа.

—Хэдэн арбаад жэлэй туршида олон зуу мянган хонишодой, мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй оролдолоор республика соомнай забайкалин нарин ноотой үйлтэрэй буряад түхэлэй хонид бии болгогдожо, энэһэнэй мал ажалай ёһотойл шэмэглэл, омогорхолшы болоод байһан гэшэ. Бүри 1990 ондо республика гүрэндэ 5 мянган тонно эрхим шанартай нарин нооно худалдадаг байгаа. Тэрэ үгэдэ хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 3,4 килограмм ноохон хайшалагдадаг һэн. Зуун эхэ хонин бүхэнһөө 100, тэрэһэнһээ үшөө олон хурьга абажа түлжүүдэг гүрүү хонишодой тоо 400-һаа дээшэ гарадаг бэлэй.

Энэ бүгэдэ мүнөө яаһы хүсэлдэшгүй зүүдэн шэнги болонхой. Дэлгүүрэй харигсаанай үгэдэ бүхы юумэнэй сэнгүүдэй хумхаарһан шэнгээр эх боложо байхада, мал ажалай продуктуудай сэн тэрэһэнһээ гээгдэ гээгдэхээр, жэшэһэн; хониншой ноохон шэнэ гэрэй ханыл забһарга хабшуулагдадаг паклиһаа үнэгүй болошоо. Тэрээн шэнги үнэһэнэй һүн ундаяа харяадаг үнгэлэгдэмэл уһанһаа үнэгүй болонхой ха юм, — гэжэ К.А.Албашев хэлэнэ.

Иимэ эрхэ байдалда адууһа мал, илангаяа хони үсхэбэрлһэнэй ямаршы урмагүй, аша үрэгүй болошоо. Хэнэйшье мэдэхээр, гансахан тэрэ нооно ургуулын тула бүхэли жэл соо хонидой хойноһоо һалирха, үдэр һүнигүй оролдожо, харууһалха, эдэлүүлэхын тула хэды эхэ хүсэн ажал гаранаб! Ажыхнууд эсэстэ эдэ бүгэдэһөө гарзатажа, хохидожо һалана.

—Энээн дээрэһээ ажыхнууд малаа, тэрэ тоодо хонидоо үсөөлхэ баатай болоно. Тэрэһыншье ойлгосотой. Гэбэһы мэрэй тоо толгой хороолын

шууяан шурхираан соогүүр зарим ажыхнуудай хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд хашаа, хорьбогоо оройдоо хоһортор хони малаа үсөөлжөрхинэ. Энэһэнэй яаһы таарахагүй ябадал болоно. Анхандаа хонигүй байһан Хойто-Байгалай, Прибайкалин, Кабанский аймагуудһаа гадна, хэр уһаа хонин ажал эрхилдэг байһан Түхэнэй, Тарбагатайн, Захааминай, Загарайн аймагуудайшье ойрын жэлнүүдтэ газар гэнхэхэ хонигүй болохонь холо бэшэ.

Хамтын ажыхнуудһаа гадна, таряашадай, фермерскэ ажыхнууд баһал хонидоо эхээр хорооно. Хэрбээ 1993 ондо тэдэ ажыхнууд 45 мянган хонидтой байгаа һаа, мүнөө тэдэндэ оройдоол 10 мянган хонид үлөө. Мүн энэ үе соо хүдөөгэй айлуудта хонидын 25 мянган толгойгоор үсөөн болоо.

Тэжээлэй дутададаг дээрэһээ хонидоо үсөөншэг болгоод, үлэхэн хүрэгөө һайнаар эдэлүүлжэ, ашаг шэмьһын дээшлүүлхэмнэй гэжэ зарим ажыхнуудайхид хэлэдэг. Тээд, үнэндөө, тиимэ юумэн үгыл даа. Хонидой үсөөн болохо бүри хурьгад үсөөн абтадаг, мяхан, ноохон багаар үйлдэбэрлэгдэдэг болоно, — гэжэ элидхэлһэ тэмдэглэнэ.

Ивалгын аймагай Ивалгын племзаводой түрүү хонишод Гомбожаб Лубсанов Людмила Апполиновна һамгантаяа хонишодой республиканска зүблөөндэ хабаадалсаба. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТООГДОХОЁО БОЛИХОДООЛ, ТУЛЮУРДАА

НЁДОНДО республика соо зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол 54 хурьган абтаа гэхэ гү, али хамта 240,6 мянган хурьган түлжүүлэгдээ. Зуун эхэ хонин бүриһөө 20-30 хурьга абаһан ажыхнууд, аймагууд заханаа бии. Хонидоо ноохоншые бага хайшалагдана.

Энэ байдалай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, диалэнхи олон аймагуудай, ажыхнуудай хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд хонин ажалдааншые халирхай хүйтөөр хандана. Хэрбээ урдань эхэ хонидто, хусануудта багасагашые һаа, таряанай зүйл эдүүлэгдэдэг, отаранууд шадар зеленко таригдадаг, хонидто эдүүлэхээр сенаж, силос дарагдадаг һаа, мүнөө тиимэ юумэн үгы шахуу. Энээн дээрэһээ ноохоншой бага хайшалагдадаг, хурьгадай үсөөн абтадаг болоһонинь ойлгосотой.

“Һүүлэй 2-3 жэлдэ республика соо эхэ хонидоо һайн үйлтэрэй шэлэмэл хусын үрөөр искуссвенна аргаар үржүүдэг ажыхнууд улам үсөөн боложо байна. Эндэ үнөөһин зоболонто мүнгэнэй асуудал хашалан гасалан болоно.

Гаргаша эхэ болоно, продукциин оорын үнэ сэн дээшлэнэ гээд, хонидоо ёһоор харууһалха, эдэлүүлэхээ болиходомнай, искуссвенна үржүүлэгшээр агаад, эхэ хонид соогоо яар муу, ямаршы үйлтэрэгшын мэдэхын аргагүй хусануудые табядаг хуухадаһнай хэр зүб бэ? Инхэдэ хэр эхэ мүнгэ зөөри алмагданаб? Энээн тухай бодожо үзрэл. Жэшээлхэдэ, хонидые һайн харууһа, тэжээлдээрэ байлгажа, үйлтэрэһын һайжаруулаа, тэдэнэй ашаг шэмьһе дээшлүүлээ, эрхим шанартай мяха, нооно эхээр абадаг, худалдадаг болоол һаа, энэ һалбарин ашаяа харуулаха, олшоһе оруулаха байна гэжэ элидхэлһэ, мүн үгэ хэлэхэн республикын Гүрэнэй племнэгдэлэй директор Я. Х. Левитин, Буринисхын эрдэмтэн Ю. М. Нагаев гэгшэд сэхэ асуудал табяа.

Үнэхөөрөө, ажыхнуудай хамаг юумэндэ “алмалта” хэдэг, үлүү мүнгэ гаргашалхаа “айдаг” болоһон дээрэһээ хонидойн харууһа, тэжээл,

үйлтэрэһын муудаханаа гадна, эддэб үбшэндэ нэрбэгдэжэ доройтоно. Үбшэнһөө һэргылхэ, сар соонь эмшэлхэ эддэб тарилга хэхэ гэхэ мэтэ заатагүй бээлүүлэгдэхэ ветеринарна, санитарна хэмжээ ябуулганууд баһал тоогдоногүй. Энээн дээрэһээ хамуу, бруцеллез, туберкулез, мүн ондоошые халдабарита үбшэн тохёолдоно. Илангаяа олонхи ажыхнуудта үнөөһил мүнгэн үгы, трактор, машинын түлшэ, тоһон үгы гээд, хонидой хашануудай шэбхэ сэбэрдэгдэнгүй, дооһон дезинфекци хэгдэнгүй гэжэ министрствын ветеринарна таһагай начальник В. П. Левченко хэлээ.

ХОНИШОДТО ХЭН ҺАНААГЛА ТАБИХАБ?

ЭДЭ БҮХЫ дутуу дундануудай хажуугаар хонишодой ажалай, ажыхнуудай эрхэ байдалда һанаалаа табиха, тэрэһинь али болохоор һайжаруулаха тушаа диалэнхи олон ажыхнуудта юуһыншье хэгдэнгүй. Хонишодой ажалай хүдэнб бууража, тоогдохоб боложо байна гэжэ олон хүн хэлээ.

Һүүлэй хэдэн жэлдэ нилээд олон отарануудай байра байдал орхигдошоод, һандаржа, һалажа эхилээ. Хонишодой мүнөөшье байрладаг үбэлжөөн, зүһаланууд хуушаржа, муудажа байнхай. Тэдэнэ һэлябэгдэнэ, забабарилганагүй. Тиимэһээ шадмар бэрхэ хонишод энэ ажалһаа гаража ошохо, ондоо бараг үргэмжэтэй, түлбэритэй хүдэлмэри бэдэрхэ баатай болоно. Тэдэнэй орондо олонхи ушарта дайралданан лэ эддэб хүнүүдые хонишодоор табиха ушар үзэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ.

Баргажанай аймагай таряашадай ажыхнуудай “Баян-Гол” эблэй хонишон, Ажалай Герой О. Э. Сангадиева иигэжэ хэлэнэ:

—Урдандаһые яһала хүндэтэй, нэрэ солонь үргэдэжэ, һайн үрэ дүн туйлаһанайнгаа түлөө урмашуулагдажашье байгаа. Мүнөө зобохон, ядаһан хүнүүд лэ хонишон болоно гэжэ тоологдоно. Харин эддэб хонжоо наймаа хэгшэд, хүниие мэхэлэһэд хүндэтэй болоо.

Би 30 жэлдэ хонишоноор хүдэлнэб. Бүри урданшые хорёод-гушаад онуудта, дайнай үеһиншье жэлнүүдтэ хонишод, малшад иимэ тулюур байдалда байгаагүй ха даа. Үнгэрхэдөө хонишоноор хүдэлхэ хүн олдохобо болёо. Залуу зонинь “бугууяларшые” гатажа, энэ ажалда оруулахагүйн. Хэдэн һараар, жэлээр салин абангүй минигээр хүдэлхэ хэн дуртай байхаб? Заримдаа хонишод, малшад хилэмэсэшые худалдажа абаха мүнгэгүй байдаг. Тэрэ мүртөө хүдөөгэй магазинуудта бүхы юумэн городойхиһөө үшөө үнэтэй.

Иигээд айлууд үхиб хайһан гэжэ, тэдэндэ үмдэхүүлжэ, хургуули үбүүлэхэбиди гэжэ үдэ һанаан, һүниин зүүдэл боло Юрэдөөл, хүдөөгэй мал хонишодой түлөө һанаа табиха хүн үгы һаа. Республикын, аймгай ажыхныше хүтэлбэрлэгшэ манда анхарал хандууһан байра байдалаа һонирхоногүй, малш үбэлжөөн, зуһаланууд оройдосные ябалагшье алдуугүй. Тээд ябаадшые туһа хэжэрхихэб даа. Юумэн задаржа, бутаржаб ха юм.

Захааминай аймгай Хамнин ажыхые эрхилжэ мэдэжэ хонишон Е. Норбоева үгэ абаад, иимэ хэлэнэ:

—Урдандаһые хүн ажыхын, илангаяа мал ажыхын продуктууд үнэгүй байдалууд хонидой үнэгүй болошоо. Бээд фермерскэ ажыхы болоһон бараг баян ажыхуна зариман һанадаг. Тиимэһээ манай үйлдэбэрлэгшын мяхан, һүн, ноохонданшые үнэгүй. Жэшэһэн, аяар Захааминһаа мяхаяа Улаан шэрэжэ асархада, харин хэды эхэ гаргашатай гэрэ Тэрэнэ худалдажа, ашаг оруулаха юумэн байһа гарзатажал халахаш.

Хүдөө ажыхы городуудай зонинь хоолоор хангаха гэдэ даа. Тээд мүнгэ зөөрөө хашагдажа, үри шэр дарагдаһан, гарза гараагүй, халаха түлэ хүрэжэ байһан хүдөө ягагад городойн эдэлүүлхэ болоноб!

Гэбэшые ходо нимэ тулюур байхагүй, хээзэ хүлдээрээ гараха бээбэр найдаха дуран хүр. Тиимэһээ булта орол хүдэлхэ, адууһа малаа, тоодо хонидоо али бол үдхэхэ, олоһон ёһотойбиди. Адууһа мал үсхэбэрлэжэ, тэдэнһээ нэмэ эхээр абажа байһы хэзэшые хооһон хосорхогүй.

Баргажанай аймагай таряашадай “Баян-Гол” эблэй хонишон, Социалист Ажалай Герой О. Э. Сангадиева зүблөөн дээрэ хэлэжэ байна. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХУНГУУЛИН ОКРУГУУД БАЙГУУЛАГДАБА

Үийнэй хүлээгдээн, Россин Президентын гар табигдахан Федеральна Хуули толилогдобо. Энэ Хууляар Россин Федерациин хоёрдохи зарлалай Федеральна Сулганаай Гүрэнэй Дүүмын депутатуудые хунгаха талаар хунгуулиин нэгэ мандатна округуудай схемэ баталагдаба гээшэ.

Россин газар дэлхэй дээрэ бүхыдөө 225 хунгуулиин округ байгуулагдахадаа, хүн зоной тоо болон бээс даанхай байгуулалта хараадаа абгана байгаал ха. Хүн зоной тоо болон аян Башкоростан Республикаһаа 6 депутат, Татарстанһаа 5 депутат хунгагдаха. Угышые хаа, 661 мянган хунгагшадтай Буряад Республикаһаа нэгэ депутатай хунгагдахада, 12,3 мянган хунгагшадтай Эвенкиин автономито округһоо (субъект болоно ха юм) баһал нэгэ депутат хунгагдаха байна. Гэбэшье хүн зоной тоо хараадаа абаа юм гү, али ондоо үндэһэ баримтаһаа эхитэй гү- Москва, Санкт-Петербургда, Московско, Ростовско, Свердловско областнуудта, Краснодарай хизаарта хунгуулиин округуудай тоо олошорһон байна бшуу.

Манай республикаһаа Гүрэнэй Дүүмэдэ, урдынхидаал адли, нэгэ депутат хунгагдаха юм. Тэрэмнай Буряадай хунгуулиин 9-дэхи нэгэ мандатна округһоо хунгагдаха болоно.

Иигэжэ одоол парти болон хүдэлөөнүүд, хунгагшадтай бүлэнүүд Гүрэнэй Дүүмын депутата өөһэдэньгөө кандидатуудые нэрлэхэ, дэбжүүлхэ аргатай болобо гээшэ.

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУДААР ШАГНАГДАА ГЭБЭЛ...

Албаанайгаа ажал ябуулгада туйлаһан амжалтануудай түлөө Буряад Республикын Президент 1995 оной августын 14-нэй Зарлигаар Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба: милициин полковник Гармаев Пётр Базаржаповиче - Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын нийтшялаууль айнааһан таһагай начальник,

милициин подполковник Драгин Борис Петровиче - Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын таһагай начальнигай орлогшо, милициин полковник Лузин Николай Степановиче - Зүүн Сибирин түмэр замай Улаан-Үдэ станциин дотоодын хэрэгүүдэй линейнэ таһагай начальник, дотоодын албанай полковник Применко Виктор Викторовиче - Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо, милициин майор Фирсов Геннадий Анатольевиче - Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министртын ротын командир.

Республикада инженерно-техническэ кадруудые бэлдэхэ талаар олон жэлэй туршада аша үр эхэтэйгээр ажаллаһанайгаа түлөө Буряад Республикын Президент 1995 оной августын 15-най Зарлигаар пенсионер Алексей Васильевич Горбач Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

Гэр байрын-коммунальна ажахын системэдэ олон жэлэй туршада аша үрэтэйгээр ажаллаһанайн түлөө Буряад

Республикын Президент 1995 оной августын 14-нэй Зарлигаар Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районной захиргаанай гувлаагай нэгэдэхи орлогшо Вячеслав Петрович Нестеровые Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Агуу Илаатын 50 жэлэй найндэрлэлгэ Улаан-Үдэ хотодо эмхидхэхэ талаар амжалтатай ажал ябуулаһанайн түлөө Буряад Республикын 1995 оной августын 14-нэй Зарлигаар Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба:

Лубсанов Александр Гомбовиче - Улаан-Үдэ хотын захиргаанай гувлаа,

Цыренова Валентина Шагивьевна - Улаан-Үдэ хотын захиргаанай таһагы даагша.

Хүн зоние социальна талаар хангалын талаар олон жэлэй туршада оролдотой бэрхээр ажаллаһанайн түлөө Буряад Республикын Президент 1995 оной августын 14-нэй Зарлигаар Ивалгын аймагай захиргаанай хүн зоние социальна хангалын таһагы даагша Варвара Матвеевна Бадановае Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Хүдөө ажахыда олон жэлэй туршада аша үрэтэйгээр ажаллаһанайгаа түлөө Буряад Республикын Президентын 1995 оной августын 22-ой Зарлигаар Бэшүүрэй аймагай "Победа" гэжэ хамтын ажахын түрүүдэгшэ Виктор Владимирович Смолин Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

Хүнэй үедэ, зал соо.

УНЭ СЭНГЫЕНЬ ҮРГӨӨГҮЙ НАА, ӨӨДЭЛХЭГҮЙ

УБХЫН ТҮРҮҮН газар манганая бэлшээрээр шотагуудта хонин үрлөөгөө эхэ продукция ашаг үрлөөгөө ондоо мал үгы.

Энэниинс хараада абажа, ман аймагай Борьбогой эртэ хони үсхэбэрилдэг гэжэ. Мухар-Шэбэрэй манай Ленинэй нэрэмжэтэ болон бусад хэдэн ажахы хүндэһэ баһал, хүрлөө үсөөлнөгүй. Хонидоо харууһана, эдөөлүүнэ, хонидоо нэмэһе яһала.

Ленинэй нэрэмжэтэ болон бусад хэдэн ажахы хүндэһэ баһал, хүрлөө үсөөлнөгүй. Хонидоо харууһана, эдөөлүүнэ, хонидоо нэмэһе яһала.

Тиймэһээ республикын Президент А. В. Потанов үгэ хэлэхэдэ, энэ асуудалаар Россин Президентэ, Правительствода хэдэн дахин хандаабди. Тэрэнэй ашаар нооһоной сэдэ нэмэлтэ тогтоохо тухай Россин Правительствын тогтоолой проект бэлдэгдэнхэй, тэрэн дээрнэ тургаануудта харагдажа байна гэжэ мэдэсбэ.

Зүблөөндэ хабаадаһаад хонин ажалай доройтолме усадхаа, экономика боюнэ социальна гээлгэнүүдөөн али болохоор хороохо, байдалынь тогтонижоруулха хэмжээнүүдэ хаража үзэб. Энэнь хоёр гол нэгэлтэй байха юм. Нэгэдэһинь - гүрэнэй туһаламжада түшгэлэн, энэ халбарин доторой арга боломжонүүдэ түргэнээр элсүүн хэрэглэхэ программа болоно. Хоёрдоһинь - хонин ажалһаа олзо оруулаха гол продукция нооһон хадань, тэрэниие тааруу захид тогтууритай дэлгүүр бии болгохо программа. Ии түрүүн нооһо үйлдэбэрилгэнэдые, тэрэниие буйлуулан, бүд болгонһодые хоорондонь нягта холбоотой, нэгэ үг зорилготой болгохо алхам хэгдэхэ ёһотой.

"Улаан-Үдын нарин сэмбын мануфактура" гэжэ акционернэ эмхин үсхэлээр "Забайкалин сагаан алтан" гэгэн эблэ байгуулагдаа. Тэрэндэ манай республикаһаа Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз, Зэдын аймагай Борьбогон совхоз, Хэжэнгын аймагай Заганаһын хүдөө ажахын кооператив гэхэ мэтэ ажахынууд оролсоо. Энээн дээрнэ саанадаа хонин үүлтэрэй нарин нооһотой

хонидые олон болгохын тула үүлтэр найжаруулаха селекционно хүдэлмэриие өдөн үргэхэ шухала гэгдэб.

Хонидо тарьяа талханай улам багаар эдөөлөгдэдэг боложо байхадань, зарим аймагуудта гол түдэб хэрын бэлшээридэ абадаг шэрүүн, шэрүүбтэр нооһотой хонидые үсхэбэрилдэг болохо асуудалые саанадаа түргэнээр шийдэхэ шухала болоно. Энэ талаар Москвагай Ветеринарна академин профессор Н. Д. Цыренцовоков мүнөө нарин нооһотой буряад түхэлэй эхэ хонидо шэрүүбтэр нооһотой казахай томо һуултэ, байдрагай, кучуурай шэрүүбтэр нооһотой үүлтэрүүдэй холимог шунган хуульүүдэй үрөөр үржүүлжэ, хибэс нэхэхээр сагахан нооһотой хонидые бии болгохо хүдэлмэри ябуулжа байна. Тиймэ хонидой түл бээр яһала томо, мяха хайнтай, угышые нооһотой, манганая манай эдэхэ шотагуудта тааража үдэхөөр байна гэжэ, эрдэмтэд, мэргэлжэтэд тэмдэглэб.

Эдэ бүтэдһөө ямар тобиолол хэхэб гэхэдэ, хонин ажалайгаа халажа хосорхые хараада хуухагүй, энэ халбарта хабаатай, энэндэ ханаагаа табида бүхы хүнүүд тэрэнэй саанхидоройтолме яажашье хаанш зогсоохо, тогтонижоруулхын, удаань хүгжэлтын шэлэ шатада гаргахын тула булта оролдохо аабза гэжэ хүлээхээр. Тиймэ хүсэн, арга боломжашье манайда бии.

М. НАМЖИЛОВ, манай корр.

хонидые олон болгохын тула үүлтэр найжаруулаха селекционно хүдэлмэриие өдөн үргэхэ шухала гэгдэб.

Хонидо тарьяа талханай улам багаар эдөөлөгдэдэг боложо байхадань, зарим аймагуудта гол түдэб хэрын бэлшээридэ абадаг шэрүүн, шэрүүбтэр нооһотой хонидые үсхэбэрилдэг болохо асуудалые саанадаа түргэнээр шийдэхэ шухала болоно. Энэ талаар Москвагай Ветеринарна академин профессор Н. Д. Цыренцовоков мүнөө нарин нооһотой буряад түхэлэй эхэ хонидо шэрүүбтэр нооһотой казахай томо һуултэ, байдрагай, кучуурай шэрүүбтэр нооһотой үүлтэрүүдэй холимог шунган хуульүүдэй үрөөр үржүүлжэ, хибэс нэхэхээр сагахан нооһотой хонидые бии болгохо хүдэлмэри ябуулжа байна. Тиймэ хонидой түл бээр яһала томо, мяха хайнтай, угышые нооһотой, манганая манай эдэхэ шотагуудта тааража үдэхөөр байна гэжэ, эрдэмтэд, мэргэлжэтэд тэмдэглэб.

Эдэ бүтэдһөө ямар тобиолол хэхэб гэхэдэ, хонин ажалайгаа халажа хосорхые хараада хуухагүй, энэ халбарта хабаатай, энэндэ ханаагаа табида бүхы хүнүүд тэрэнэй саанхидоройтолме яажашье хаанш зогсоохо, тогтонижоруулхын, удаань хүгжэлтын шэлэ шатада гаргахын тула булта оролдохо аабза гэжэ хүлээхээр. Тиймэ хүсэн, арга боломжашье манайда бии.

М. НАМЖИЛОВ, манай корр.

ШАНАРТАЙ ТЭЖЭЭЛ НӨӨСЭЛЭГДЭНЭ

Байгша ондо Хорин аймагай ажахынууд бүхыдөө 15633 гектар хэрын сабшалангуудһаа 14324 тонно үбһэ бэлдэхэдэ абаха хараатай. Иигэжэ үбһэнэй ханын эхинһээ хура бороо ороггүй байжа, яһала эхэ хэмжээнэй бүдүүн тэжээл нөөсэлэгдөө гээд тэмдэглэһэй. Иүүдэй мэдээнэй ёһоор, аймаг дотор 5970 гектарай ногоон сабшагдажа, 5208 гектар талмай хуряагдаа. Тийгэжэ 5254 тонно үбһэн сомогдоһон байна. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхинэ хэдэн мянгад тонноор үлүү болоно.

Үбһэ хуряалгын эхинһээ хонин эршэ абан Анагай, Үдын хамтын - хубин ажахынууд, Хасууртайн совхоз тэжээл бэлдэхэдэ талаар түсэбтэ даабарингаа хахадые шахуу дүүргэнхэй. Мүн Георгиевкын, Дээдэ-Тайсын үбһэнэдэй звенонууд урагшатай хайнаар хүдэлнэ.

Гэхэ зуура Хорин хамтын-хубин ажахыда, Буламай колхоздо тэжээл бэлдэхэлгын эршэ буудана. Тийгэжэ мүнөө үедэ аймагай бусад ажахынуудта орходоо, эндэ хураггүй бага хэмжээнэй үбһэн хүрилэгдэнхэй. Мүн тийхэдэ зарим ажахынуудта тармагдаагүй талмайнь үргэдэжэ эхилэб. Энэнь тон муу, юундэб гэхэдэ, наранай шанга элсэ доро удаан хэбтэжэ, хуха хатаһан ногоон шэмэ шүүһээ эхээр гэгэнэ ха юм.

Тийгээдһе хура бороодо угаагдажа, улам муудаха жэшээгэй бшуу.

Аймагай агрономическа албанай мэдээсэлэнэй ёһоор, хая болотор үбһэ худлан гол түдэб хонин шанартайгаар абана. Энэ ушарта сагай уларил нилээд нүдөөлөө гээд тэмдэглэмээр. Юуб гэхэдэ, үбһэ бэлдэхэлгын эхинһээ шийг пойтон ороогүй байһан аад, хаянай хэдэн үдэр соо бороо ороод болибо гээшэ ааб даа.

Хура бороогой ороһон үдэрнүүдтэ сабшалангууд дээрэхи ажал бага эдгэ хаатаа. Тийгээдһе олонхи ажахынуудай үбһэнэд гараа хабсараад хуугагүй, бага-сага сабшаа, тракторнуудта, үбһэ хуряалгын техникээ тоһодоо, заһабарлаа, хүринүүдэ хорёлоо.

Аймагай зарим ажахынуудта силос даража эхилэнхэй. Тусхайлбал, Хасууртайн совхоз, Дээдэ-Тайсын, Георгиевкын хамтын - хубин ажахынуудта тудтаа 1566, 1700, 435 тонно шэмэтэ тэжээл нөөсөлөөд байна. Гэхэтэй хамта бусад ажахынууд силос даралгажа үшоол эхилээдүй байһаар. Юрэдөөл, саг ошожо байна, тиймэһээ эдэ ажахынууд шамдаха ушартай гээд ханагдаа. Юуб гэхэдэ, унжагайрһаар байтарнь, ургамалай шэмэ, шүүһэнһе ханажа эхилэхэнь ха юм.

Г. ДАШАЦЫРЕНОВ.

МҮНГЭНЭЙ АСУУДАЛ ХЭЗЭЭ ШИИДХЭГДЭХЭБ?

(Улаан-Үдын багшанарай конференциһээ)

Улаан-Үдэ хотын Хүүгэдэй болон эдиршүүлэй уран бэлигэй ордон соо үнгэргэгдэһэн тус конференцидэ дээдын зургаануудай харюусалгатай тушаалтадай хабаадаһан ушар хургуулинуудта, багшанарай ажалда шийдхэгдээгүй асуудалнуудай олон байһые гэршээ. Мүнөөшье хүрэтэрөө зариманинь май-июнингээ салин, зунайнгаа амаралтын мүнгэ абаагүй, тиигэбэшье шэнэ хуралсалай жэлдэ бэлдэжэ байһан эрдэм хуралсалай хүдэлмэри лэглэжэ эдэ правительствын болон дээдын зургаануудай харюусалгатай хургуулинуудта лицензи үгэлгэ, багшанарай болон хүтэлбэрлэгшэдэй аттестаци үнгэргэгдөө. Тусхай программнууд 32-дохи хургуулида, 92-дохи хүүгэдэй саадта шалгалта гараа. Улаан-Үдын 52 хургуулида буряад хэлэнэй хэшээлнүүд болон 14 предметээр олимпиаданууд эмхидхэгдэбэ, 76 хүн алтан, мүнгэн медалээр хургууляа түгэсхэһэн байна. Улаан-Үдын 84 хүүгэдэй сад-яслинуудта, саадуудта 16600 хүүгэд тоологдоно, жэл бүри тэдэнэй тоо үсөөрнө.

Гол шийдхэгдээгүй асуудал иматгал мүнгэнэй холбоотой. 1-дэхи хахад жэлдэ 10,9 миллиард түхэриг дуталдаба. Тэрэ тоодо электрын элнэ хүсэһэй, медицинскэ страхованиин, пенсионно жасада оруулагдаха 7 миллиард 100 миллион түхэриг хэрэгтэй. Тиигээд ерэхэдэ, үшөө эрдэм хуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй салин, амаралтын мүнгэнэй түлэгдөөгүй ушар бүришье шахардуу байдал тогтооно. Финансын шийдхэгдээгүй асуудалай хажуугаар гэмтэ ябадал гаргаһан хурагшадтай тоо олоһороо. Жэшэнь, нэдондо 37 гэмтэ ябадалдайралдаа наа, мүнөө жэл 106 ушар тоологдоно гэжэ тэрэ онсолбо.

Элидхэлэһингээ түгэсхэдэ эрдэм хуралсалай системдэ хабаатан налогой, спонсорнуудай асуудалнуудыг, "Буряадай үхибүүд" гэхэн Правительствын баталһан

программы бэелүүлгые, мүн багшанарай салингай, амаралтын мүнгые бодотоор түргэн болзор соо шийдхэгдэ тухай Д.Ц.Дугарова эндэ хууһан хабаатай эмхинүүдэй хүтэлбэрлэгшэдтэ хандаад, сентябриин 1-дэ эмхитэйгээр хуралсалаа эхилхые уряалба.

"Багшанарай болон хүтэлбэрлэхэ кадрнуудые аттестацилгын дүнгүүд, шийдхэгдээгүй асуудалнууд "ба түсэбүүд" гэхэн темээр ГУО-гой начальнигай орлогшо Л.Я.Санхядова хоёрдохи элидхэл хэжэ, багшанарай, хүтэлбэрлэгшэдэй дүй дүршэлые дээшэлүүлхэ тухай хэлэбэ.

Хургуулинуудай, хуралсалай эмхинүүдэй хүтэлбэрлэгшэдэй үүргэ, мэргэжэл дээшэлүүлхэ шухала гэжэ БГПИ-гэй доцент З.А.Пирогова хэлэһэн үгэ соогоо тэмдэглэбэ. Гомдол табижа, директорнуудэй гүйдэхэ саг халаа, өөһдөө мурьень оложо, шэнэ хуралсалай жэлдэ бэлдэһэннай һайн гэжэ Улаан-Үдын гимназиин директор Е.М.Миронов хэлэжэ, олоной һонирхол татаа.

Багшанарай болон эрдэм хуралсалай жасада түбһөө һомологдоһон 16 миллиард түхэриг үнгэрэгшэ декабрь һара соо ороһон аад, багшанарта саг соогоо тэрэнэй хүрөөгүй байһанинь голхормоор гэжэ эрдэм хуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ Э.А.Бутова мэдүүлэбэ, октябриин 26-да болохо багшанарай Бүхэроссин буһалгаанда хабаадахые уряалба. "Байшандамцай капитальна заһабарилга хэрэгтэй, дуһаална,

ханануудын норшоһонхой" гэжэ 105-дахи сад-хургуулиин директор Л.В.Родионова үгэ хэлэхэдэ тэмдэглэбэ.

Республикын экономика байдал, мүнгэ зөөриин жасын хомордоһон тухай республикын Президент А.В.Потапов хэлэхэ зуураа социальна байдалда зорюулагдаһан мүнгэ зөөриин 40-50 процентээр бага болгохо тухай мэдүүлэбэ. Августын 29-дэ Россин Федераци болон Буряад Республикын хоорондо хэлсэн баталагдаха, тиигэжэ социально-экономическа байдал һайжаруулаха, хуулига ёһоор хөгжөөхэ, мүнгэ зөөриин асуудалнууд шийдхэгдэхэ байна. Тэрэ тоодо сентябриин 5 болотор бюджетэй эмхинүүдые, тэрэ тоодо хургуулинуудые, мүнгэ зөөрөөр хангаха асуудалнууд хараалагдаха зэргэтэй. Тэрэшэлэн Байгалье хангаалха, авиазаводые, бусад предпритиинуудые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ асуудалнуудые гансашье республикын бэшэ, мүн гүрэн түрэн хүсөөр, мүнгэ зөөрөөр шийдхэгдэхэ шухала гэжэ мэдүүлэбэ. Багшанарай олон асуудалнуудта тэрэ харюусаба.

Мүнгэ зөөрөөр хангалын асуудалнууд тухай республикын финансын министрэй орлогшо В.М.Золотухин сэхэ тодорхойгоор тогтожо, дээрэ дурсагдаһа 16 миллиард түхэриг багшанарта бэшэ, харин энергетигүүдтэ, дулаасуулгын системые хүдэлгэхын түлөө дамжуулагдаа гэжэ ойлгуулба. Подходно налог тухай хэлэхэдэ, оройдоол 10 процентий Буряад Республикада ороно гэжэ тодорхойлоо. Сентябрьриин 1-һээ бюджетэй эмхинүүдэй мүнгэн нэмэхэ гэжэ мэдүүлэбэ.

Россин Федерациин хуралсалай министрэй Виктор Александрович үгэ хэлэхэдэ, Россин хуралсалай эмхинүүдэй яһала һайн үрэ дүнтэ ажаллажа байһан Буряад Республикын багшанарай зөөриин хангалгаар хуури эзэлжэ байһан голхормоор гэжэ онсолон һарын урьһаламжын багшанарта хургуули хуули захираганай энергетигүүдтэ, хэрэглэмжэдэ гаргашала байна. "Олон гэнтын үшэ гээд, газар хүдэлхэнэй Чечняда мүнгэмнай һаа иимэ шахардуу байһан республикын, ай, эмхинүүдэй, захираганай федерациин министр хамтаараа хэлсэжэ ёһотойбди, 5 газараар Красноярск, Шэтэ...) ба баһал иимэрхүү байһан Минии методистнуудай, хургуулиин директорны тарифай ставка, разряды болгохо шухала Профсоюзудай ЦК-тай мүнгэнэй асуудал шийдхэгдэхэ ёһотойбди", - гэжэ В.А.Бутова тэмдэглэбэ. Налогтой асуудал хуулига ёһоор шийдхэгдэхэ гэжэ тэрэ заагаа. Багшанарта һайн мүнгэн түлөө асуудалнуудта тэрэ харюулаа.

Конференцидэ хабаадаһан редакцинон комиссийн хэ тобишололтой, тогтоол танилсаа. Шэнэ хуралсалай жэлдэ бэлдэлгын дүгэ соносхотгодо, хүтэлбэрлэгшэдтэ шаар барюулагдаһан байна.

БОРБОДОН
манай тусхай

Россин Федерациин хуралсалай министрэй Виктор Александрович үгэ хэлэхэдэ, Россин хуралсалай эмхинүүдэй яһала һайн үрэ дүнтэ ажаллажа байһан Буряад Республикын багшанарай зөөриин хангалгаар хуури эзэлжэ байһан голхормоор гэжэ онсолон һарын урьһаламжын багшанарта хургуули хуули захираганай энергетигүүдтэ, хэрэглэмжэдэ гаргашала байна. "Олон гэнтын үшэ гээд, газар хүдэлхэнэй Чечняда мүнгэмнай һаа иимэ шахардуу байһан республикын, ай, эмхинүүдэй, захираганай федерациин министр хамтаараа хэлсэжэ ёһотойбди, 5 газараар Красноярск, Шэтэ...) ба баһал иимэрхүү байһан Минии методистнуудай, хургуулиин директорны тарифай ставка, разряды болгохо шухала Профсоюзудай ЦК-тай мүнгэнэй асуудал шийдхэгдэхэ ёһотойбди", - гэжэ В.А.Бутова тэмдэглэбэ. Налогтой асуудал хуулига ёһоор шийдхэгдэхэ гэжэ тэрэ заагаа. Багшанарта һайн мүнгэн түлөө асуудалнуудта тэрэ харюулаа.

Конференцидэ хабаадаһан редакцинон комиссийн хэ тобишололтой, тогтоол танилсаа. Шэнэ хуралсалай жэлдэ бэлдэлгын дүгэ соносхотгодо, хүтэлбэрлэгшэдтэ шаар барюулагдаһан байна.

БОРБОДОН
манай тусхай

Хүүгэдэй зунай амаралта

ҮХИБҮҮДЫЕ БАЯРЛУУЛАА

Зунай һарануудай үедэ үхибүүднэй пионерэй лагерьнуудта ошожо амардаг, бэээ һайжаруулдаг. Энэ зундаа үсөөхэн лагерьнууд хүдэлөө. Тиибэ яабашье, үхибүүдэй элүүржүүлгын 11 лагерь үүдээ элижэ, шаг шуунатай үхибүүдые амаруулаа, сэнгүүлээ гээшэ.

Үхибүүдэй амаржа байха саг соо "Салют" лагерьин баазада бүхэ лагерьнуудтай хүбүүд, басагад сугларжа, түрүүшынхөө спартакиада үнгэрэгжэ, амаралтаа хүюун сэнгэлигээр түгэсхэбэ.

Эрдэм хуралсалай, Хүн зонлиг социальна талаарнь хангаалха министрствэнүүд, республикын дээдэ хургуулинуудай болон эрдэмтэдэй эмхи зургаанууд, Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитет спортын энэ һайндэриые эмхидхэжэ, үхибүүдые ехээр баясуулаа. Эдэнэр хэдэн үдэрэй туршада спортын табан зүйлоор мурьсэжэ, эрхимүүдээ тодоруулаа.

Спартакиадын дүн гаргаханда, Зүүн Сибирин түмэр замай "Локомотивай" хүбүүд, басагад команда эрхимлэбэ, нэгэдэхи лицейн, Энхэлгэй ба "Байгал" лагерьнуудай команданууд удаадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

М.ШАНТАКОВ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Шангууд барюулагдаһа, "Локомотив" командын гешүүн гол шанда хүртэбэ.

Авторай фото.

ЭЛДЭБ АРГАНУУД ТУРШАГДАНА

Анхан сагта оёдолой "Туяана" нэгэдэл Улаан-Үдын том предпритиинуудай тоодо ородог хааб даа. Тэрэ үедэ нэгэдэлдэ хүдэлмэрилэгшэд тоологдодог байһан наа, мүнөө энэ бүлгэмдэ бэлдэбэ эхэнэрнүүдэ үлэнхэй.

Нээмэл түхэлэй акционернэ "Туяана" бүлгэмэй директорай ордон О.Н.СЕМЬЯНОВАЕ предпритингаа байдал тухай хөөрөхө гуйбадди.

—Предприти дээрэ мүнөө нэгэл бригада ажаллана. Аша бригада хоёр халаанда хүдэлдэг һэн. Гансал энэ баригтаһаа улам бүлгэмэй үйлдэбэриин хэды шэнээнээр дооһолһон тухай тобиш хэхээр ааб даа. Онсолбол, продукциин хэмжээн, мүнөөһөрнэ наа, 50-60 процентээр дооһолоо.

—Тиигэбэ яабашье предприти ажамидарна. Үйлдэбэри болгохын тула ямар хэмжээнүүд абтана гэшэбэ?

—Урмаа хухарангүй, таарамжатай гэжэ һанагдаһан бүхэ аргатуу хэрэглэхые оролднобди. Анханнаа хойшо манай нэгэдэлдэ дэбдихэрэй зүйлүүд, эхэнэрнүүдэй плати халаадууд, эршүүд болон хүүгэдэй самса оёдодог һэн. Энэ гол ассортименттээ үршүүд үсөөбди. Тусхайдал, хургуулиин хубсаһан, сэмбэ бүдөөр хабар-намарай пальто бага зэргээр оёдо туршаабди. Зүгөөр бид шэнэ продукцида эригтэ бага байжа, энэ үйлдэбэриез зогсохо болоо һэмди. Харин гол продукциемнай хүн зон дуратай худалдажа абадаг юм. Продукциингаа шанарта анхарал хандуу оролднобди.

Америкийн, Германиин олзын хэрэг эрхилэгшэд предпрититай танилсахадаа, илтгэһаа эршүүдэй самсыг һайн шанар тэмдэглэбэ һэн. Монголнуудтай, мүн солонгосуудтай предприти байгуулаха гээд туршаабди. Зүгөөр энэ һанаһаа бүтээгүй.

Предпритиинууднаа, хүн зонһооһье ороһон захираа дүүргэбди. Ганса нэгэ хүнһөө захила абадаггүйһые наа, зарим манда хандаһан хүндэ тулалхые оролддогбди. Жэшэнь, яаһаһа үгы һэн тулаһ хүүгэдэй матраас оёхо тухай захила хэгдэ һэн.

—Түүхэй эд олохо талаар ямар бэрхэшээлнүүд дайралдаһан үйлдэбэрилэгдэһэн бүдүүдые хэрэглэнбта?

—Бидэ Россидэ үйлдэбэрилэгдээг бүдүүдые хэрэглэдэ Чебоксары хотын бүд илтгэһаа һайн шанартай байдаг. Харин үедэ Узбекистаннаа бүдүүд асарагдана. Хэрбээ саашадаа энэ хэрэглэхэ болоо наа, худалдан абаһадайһаа дунда хүндэй хэбдэ хабди—бүдэй шанар ехэ тулюор. Бэрхэшээлнүүд тухай хэлэхэ наа, олон ааб даа. Зүгөөр мүнгэнэй дутага—гол бэрхэшээлнүүд.

—Цехүүдэй байрануудта ороходо, хоһон мэтэ. Жэшэнь, цехэй томо байра соо оройдоол 5 эхэнэр ажаллажа байгаа даа.

—Бүлгэмэй цехэй, складан байрануудые арендэдэ туршаһаатайбди. Хэрбээ дуратайшуулай олдоогүй наа, яахаб? Эмхи дулаасуулгын түхээрэлгэ болмуулаа лэ, цехүүдэйнгээ байранууд хааха болонобди.

—Бүлгэмэй ажалшадтай салин хүлһэн саг соогоо үгтэнэ гү?

—Коллективнай эхэнэрнүүдһээл бүриденэ гээшэ. Юу хэлһэ салин хүлһэниинь бага, дунда зэргээр тэдэ 200-250 мянган түршаабди.

Хэды хүндэ байгаашье һаань, мүнөөдоо ажалладаһаа үсөөрүүлхэгүйел оролднобди.

Т.ЦЫРЕНОВА хөөрө

Нуралсалай шэнэ жэлые угтуулан

Росси Федерациин Эрдэм нуралсалай министрэй нэгдэхү орлогшо Виктор Александрович Болотов августын 25-най...

хэмди. Эрдэм нуралсалай системые хүгжөөхө, тэрэниие дээдэ хэмжээндэ хүргэжэ шадаха эгээн эрхим модель гэхэ гү, али арга түхэл шэлэхэ шухала.

ЭРДЭМ БЭЛИГ—ЭРХИМ БАЯЛИГ

Удаань Правительствын шийшлалгай бага танхим соо үзэсгэлэнтэ эмхидхэгдэжэ, үзэсгэлэнтэ вузуудай, тусхай дунда...

хэн гэжэ В.Болотов тэмдэглэбэ. Тус Хуулигай зохиодуулан, эдэб түхэлэй нургуулинууд байгуулагдабашье, байлай хэрэгтэй болохогүй мэрэгжэлүүдтэ хургаһаар зандаа. Иимэ кадрнуудые бэлдэгдэ хэды ехэ мүнгэн гаргагданаб!

В.Болотов ханал бодолнуудта яа хубаалдаһанайнгаа удаа сугларагшадай асуудалнуудта харюусаба. Буряда гүрэнэй университет тухай, нуралсалай эмхинүүдэй багшанарай салин түлбэрийн хэмжээн тухай асуудалнууд табигдаһан байна.

Буряад Республикын эрдэм нуралсалай министр Намсараев уулзалга нээжэ, олоотво үгэ үгэбэ.

"Дээдэ нургуули тухай" Хуулин проект бэлдэгдэжэ байна гэжэ В.Болотов мэдээсэ. Тэрэнэй хэлэлцэнэй ёһоор, мүнөө бүхы Росси эрдэм нуралсалай байгууламжада эгээн хүндүүдхэй хоёр асуудал дайралдана.

Ажалдаа гарахая болёод, буһалгаалха, буруушаалгын жагсаалда гараха гэхэ мэтын ябуулануудһаа ооһөдөөл хохидохобди, иимэ хэмжээнүүд хэндэше туһатай байхагүй гэжэ В.Болотов хэлэбэ.

"Хүндэтэ шотагаархид" гээд тэрэнэй элидхэлээ эхилахэдэ, үзэсгэлэнтэ хабаадагшад үзэсгэлэнтэ халсаһан шэнги байба. "Шотагаймнай хүбүүн ха юм" гэжэ саагуур һууһан хэншье бэбэ барибагүй...

Федераци болон тэрэнэй субъектүүд бэе бэе ойлгодоон, ямаршье бэрхэншээтэ байдалые хамта дабажа гараха арга шадалтай гэжэ В.Болотов хэлэбэ.

Эрдэм бэлиг—сэнигдэншгүй ехэ баялиг мүн. Гэхэ зуура, эгээн эрдэмтэй, эгээн болбосоролтой хүнүүд хэншэньшье муугаар хангагдана, бага салин абана. Юрын ажал хэгшэд (нургуули һудар дүүргэгшгүй) эрдэмтэйшүүлхэ һурагшгүй ехэ мүнгэ абадаг байха юм.

Эрдэм нуралсалай тусхай үзэсгэлэнтэ шухала хараа шэлэхэ шухала үзэсгэлэнтэй. Ошэниие бэриншгүй баримталдаг шийшлэлүүдта яһама һайн дүнгүүд үзэсгэлэнтэ хангагдана.

Хуули аминше талаһаа үзэсгэлэнтэ бодомжотойгоор даража үзэгдэншэн удаа багалагдан абаха ёһотой байла. Дунда зүргээр һурадаг үзэсгэлэнтэ дүүрэн бэшэ нургуули гэхэ гү, али 9 класс дүүргүүлээд, тусхай мэрэгжэл үзэгдэншэн нургуулинуудта оруула тухай тус Хуулин проект дотор хэлэгдэбэ һэн.

Эрдэм нуралсалай тусхай үзэсгэлэнтэ шухала хараа шэлэхэ шухала үзэсгэлэнтэй. Ошэниие бэриншгүй баримталдаг шийшлэлүүдта яһама һайн дүнгүүд үзэсгэлэнтэ хангагдана.

Буряад Республикын Правительствын аппаратай хүдэлмэрилэгшэ Н.Цыбенова, Буряад Республикын Арадай Хуурай Специальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Н.П.Линейцев энэ уулзалгада хабаадалсаа.

Эрдэм нуралсалай тусхай үзэсгэлэнтэ шухала хараа шэлэхэ шухала үзэсгэлэнтэй. Ошэниие бэриншгүй баримталдаг шийшлэлүүдта яһама һайн дүнгүүд үзэсгэлэнтэ хангагдана.

ВЛАДИМИР ЖАМСАРАНОВИЧ СЫРЕНОВ Түнхэнэй аймагай Толмо шотага түрэн юм. Бурядаан хүдөө ажахын институт дүүргээд, түрэл шотагаа хүдэлжэ, ажалай дүй дүршэл олоһон байгаа. Нийтын ажал ябуулагда эдэбхитэйгээр хабаададаг В. Ж. Сыренов саашадаа хүдөө ажахын хүтэлбэриэлгэһоор ажаллаһан, партиин Түнхэнэй райкомой нэгдэхү секретаряар хүдэлһэн юм.

Үнгэтэ өртэмсын нвусанууд МҮНГЭ ОЛОХО НАНААТАЙ

63 наһатай Агнесса Фосс Перт хотһоо холо бэшэ ажаһуудаг юм. Страусай фермын эзэн. Нэгэтэ һая гараһан, даруула үндэгэнүүдые хаража байтараа, үндэгэниие бэшэһнээ нилээн ондоо байһанииньшье обёорбо.

Хүсэд ябуулангүй гаргхан үндэгэн гэжэ һанааб. Бусад үндэгэнүүдһээ страусэногуудай хойно хойноһоо гаража захалхадань, энэ үндэгэн үнөөхил зандаа байба. Зүгөөр хахад һара тухай болоод, энэ үндэгэн байрһаа хүдэлжэ, бутаржа, хахаржа эхилэбэ. Юрэ буһан юумэ харахам ха гэжэ һанааб, би гэр руугаа гүйжэ ошоод, фотоаппарат асарбаб, гэжэ Агнесса хөөрэнэ.

ЯДАРУУ БАЙДАЛТАЙ ЗОНДО ХЭН ТУНАЛХАБ?

Энэ асуудалые һайн мэдэхэ олоһоо лаб харюу абаха гэжэ шийдээд, Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районной хүн шэнэ социальна хамгаалгын талые даагшын орлогшо В. Г. Сулова, мэрэгжэлтэд С. Б. Горькова, Н. П. Шалахова хандыбэди.

таһагуудта эхэнүүдэй болон хүүгэдэй секторнууд эмхидхэгдэнхэй гээшэ. Улаан-Үдэн Железнодорожно райондо олон хүүгэдтэй 537 бүлэ, хүсэд бэшэ 2000-һаа үлүү бүлэ тоологдоно. Статистикада хандаа һаа, һүүдэй хоёр жэл соо хүсэд бэшэ бүлэнүүдэй тоо олоһороо. Байгша оной майн 1-нэй байдалаар, район дотор ехэнхидээ эршэнүүдэй дураар 233 айл бүлэ һалан һандараа. Бүлэ бүхэндэ хүүгэд үлэхэн байха юм.

Железнодорожно районной захиргаанда болоһон уулзалга дунда болон дээдэ нургуулинуудые түгэсхэнһэн үншэн хүүгэдтэ энэ үдэр мартагдахагүй ушар болохо ёһотой. Захиргаанай гуваагай орлогшо А. А. Бертаков эдэнэрэй хүн бүхэндэнь 100 мянган түхэрэй барюулаа бэлэй.

В. Г. Сулова хөөрэнэ. Юрэнхы дээрээ ядаруу байдалтай зоний байдалые шэнжэлхэдээ, республикын дэмжэлгын жаса, бага олзо оршотой зоние дэмжэлгын хотын жаса, Пенсионно жаса гэхэ мэтын тулгагүйгөөр социальна талаар хамгаалгын таһагуудай эдэ зондо горитой туһаламжа үзүүлхэн бэрхэтэй гэжэ тэмдэглэмээр. Тээд, жэшэнь, үншэн үхибүүе яагаад орхинобши?

Ядаруу байдалтай зондо туһаламжа үзүүлхэ зорилготойгоор 1991-1992 онуудта таһагууд байгуулагдажа эхилһэн юм. Тэрэ үедэ шэнэ таһагуудай үлэглэл, эли һааб даа үнэ сэнгүүдэй дээшэлжэ эхилһэнһээ уламжалан, хүшэр байдалда ороһон үндэр наһатайшуулые дэмжэлэбэ.

Байгша ондо үншэргэгдэншэн Хүүгэдые хамгаалгын үдэр бага олзо оршотой зондо мартагдаһагүй һайндэр болоо. Энэ һайндэрые үншэргэгдэ акционерно "Акватор", "Хлеб", "Худалдаа наймаанай "Юбилейный" байшан" гэхэн бүлэгүүд, "Меркурий" фирмч болон бусад ехэ туһа хүргөө. Самта 300 хүүгэд энэ үдэр хадгараа эдэсэлэ, дурандаа

Гэр бүлээс орхиһон, хүүгэдэшые хайрлаха сэдхэлгүй эхэнүүд, эсэгэнэр тухай дурдангүй байлтай аал? Ганса эхэтэй гү, эсэгтэй гү үхибүүн мүн лэ үншэрнэ. Эдэ хүүгэдтэ социальна талаар хамгаалгын таһаг эдэб янзын туһаламжа үзүүлхые оролдодог байха юм.

Эгээл тиимэһээ хэрбээ хэн нэгэнэй туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ гээбэ, социальна талаар хамгаалгын таһагай счёт һануулаа: ЖД. Бикомбанк, р/счёт 142026, кор/счёт 700161980 МФО 1070. Хүн зониние социальна талаһаа хамгаалгын таһагай телефонууд: 4-77-22, 4-89-33.

Зүгөөр үнэ сэнгүүдэй дээшэлжэ байдалай корэнхы дээрэ доройтохо тума иимэ зоний тоо бүри олон болоо. Эдэ болбол - дайнай инвалидууд, Совет Армиин инвалидууд, үндэбэри дээрэ аюудда ороһон, үншэргэгдэншэн инвалидууд мүн. Инвалид бэшэшые һаа, дайндэ хабаадалсаһан, ара талада хүдэлһэн зон баһал ооһөд тухайгаа мэдүүлжэ эхилээ.

В. ВОЛЬСКИЙ.

Одоол айхабтараар мэдэгшөөд хаража байбаб. Тойрон хараашалаад, диностраусни түрүүшынгээ алхамуудые хэбэ. Тиихэдээ одоо хүндөөр, арай шамай ябаха юм. Страусууд тон хүнгэхэнөөр ябадаг ха юм. Одоо минн ёһотой эртэ урдын амитан фермэ сооггурын алхалжа байбал, - гээд Фосс онсолно.

Р. КЭМБЭРЛИ. ("Скандалы" һонинһоо абтаба).

ЭРХИМ НҮХЭДЭЙ НЭГЭН НЭН

Дурдалга

(Түгэхсэл. Эхининь августын 29-нэй дугаарта).

Үдэнлэниинь, уулзалгын хүүдээр, Степан Танганов намйгаа гэнэдхээжэ:

- Нэгэ дабаанай саана Онын аймаг оршоно бшин. Үлээ хадаа пишия нүхэр Матвей Осодоевой шотаг. Маргаана ошоод ерэхэмнай гү? - гэжэ дурдахба.

- Бусаха сагнай тулгашаба. Нүхэдтээ зүбшээл даа, - гэбэл.

- Болон, болон, - гэжэ Степан мэхэтэйхэнээр мнхэрбэл.

Үдэшин сайлалгын үедэ Тангановай дурдахал нүхэдтөө дуулаба.

- Угы даа, би тишээ арбан мянгышье үгөө наатнай, ошохогүйб, - гэжэ дуушан Гуржаб Эрдынеев хэлсээ булгагашуулан хэлээд, гуяа тасна алыдаба.

- Бусаха сагнай ерээ. Удаан хүндэрхэнэй хэрэггүй бэшэ аал даа, - гэжэ Лопсон Талхаев тойргуушагаар хэлэб. Цырен-Дулма Дондоковна руу эрьелдэбэл.

Абгайхамнай аниргүйхэн толгойгоо нэжэрбэ. Наталья Будаева гараа арбагануулан арсаба. Үлээгэй 336 боохолдой тухай дуулаа хэн гүш? - гэжэ Мадасон намнаа асууба. Би мэдэхгүй байба.

- Даргадаа богони тэдэ хоороод үгэгтыл даа, - гэжэ Цырен-Дулма Дондоковна дурдахба.

...Уни урда сагта, зуугаад гаран жэлэй саана, тэрэ шотагай үгытэй ядуушаг айлайда нүрхэй сөбэрхэн басаган түрэнг юм ха. 10 наһандаа хүршингоо, мүн дүүшгэй айлай нүрхэй сөбэрхэн хүүбүүндэ дурлажа, наһаяа гүйсэхэдөө хуби заяагаа нилүүдхэдэ гэнэн шахаа тангарт абалсаа хэн.

Тэдтэрэн хусэдхэ үйлгүй байшоо. Хэдэн арбаад модоной зайда бусатай баян айлайхи сөбэрхэншье, найхан зантайшье, ажална бэрхэшье басагыс модолжэ. анханнаа тэнгүүшг хүүбүүшгээр хамган болгохо гээд шиидэбэл.

Баян зон бардам даа, үгытэй аные гартаа оруулаал хэн бээ. Тингэжэ тэрээхэн дүүхэй хүсөөр абаашагдаһан юм. Зүгөөр тэрэл хүнидоо басаган хазаар мөрөөрөө зугадажа, инаг нүхэртөө гүйдгэжэ ерээ. Баарһад хайшаа ошохо хэм даа... бэригдашоо. Хүүбүүн хэнээгдээ. Басаган бусаагдаа. Тэрэл хүнидоо дахад лэ зугадаа. Хайрата нүхэрөө олоогүй. Гэртэхининь тодожо абаагүй.

Эмын жаргал эдлэхэ заяагүйгоо ойлгоһон дүүхэй түрэл гаралдаа, шотаг зондоо аймшагтай муухай хараал табяад, хүүрэй газарта ошожо, жэрэм хувад соо боожо үхэхэнэн юм... Уданшьегүй боохолдой болошоо. Тингээд лэ

холоһоо ерэнэн айлшание, шотагаа эрьсэжэ ерэнэн зоние хүниин харанхынаар ой руу дахуулан абаашадаг... Тэрэ хүн заатагүй бээ хорроодог, шагтагалдашадаг. Мүнөө тэдэнэй тоо 336-да хүрэнхэй юм ха.

Энэ хөөрөө шагнахадаа, шорта руу хүйтэ даажа байгаа бэлэй. Юрэдөөл, Матвей Осодоевойнгоо шотаг ошохоёо зүрхэлөөгүй хэмди.

...1971 оной августын тэнгээр "Буряад үнэн" газетын редакторай орлогшоор томилогдоб. Соёлой таһагта одоол шэдэг бэрхэшүүд хэн. Поэт Георгий Дашабылов (даагшань), поэт Цырендулма Дондогой, прозаик Матвей Осодоев, залуу поэт Цыдып Цырендоржиев... мүн Москвагай литинститут дүүргэнэн Батор Батоев... Ехэл эбтэйгээр, урматайгаар, харюусалгатайгаар, ашаг үрэтэйгөөр ажалладаг таһаг бэлэй.

Нэгэтэ соёлой таһаг руу шагаажэ, Осодоевые үгылбэл.

- Матвей партиин Советскэ райкомой бюродо КПСС-эй гэшүүндэ абгахаяа ошоо. Улаан биледьень "угахаяа" хүлээжэ хуунабди, - гэжэ Гоша энээсэгдэбэл.

Уданшьегүй шиидагар улаан Матвей бин боложо, столойноо саана абаа аниргүй хуушаба.

- Зай, амаршалхамнай гү? - гэжэ Гоша гараа харбайн бодоб.

- Аа, хая саашань, - гээд Матвей урмайгөөр гараараа зангаад, - Цыбүдеев хнирэхэн ёһотой, - гэжэрхиб.

Редакторай орлогшо Мунко Нимаевич Нимаев бидэ хоёрой Цыден Цыбүдеевичэй таһаг соо хуугарнай, партиинмай эмхинь секретарь, үндэр томо бэстэй, буурал толгойтой Галсан Ямпилевич Цыреторов орожо ербэл. Шарайнь сүбхигар сагаан, гарнуудын халганан, ехээр уухила.

- Юун болооб? - гэжэ редакторнай ханаата болонгөөр асууба.

- Ямар муухай амитан гэшээб, энэ Осодоев! Партиин талһаа нэгэтэшье хэнээлтэ абажа үзөөгүйб. Харин мүнөө наһаяа эдижэ, нарбаяа сайһан хойноо донгодолго абааб. Энэ яндан золитһоо, боложо... - гээд, Галсан Ямпилевич нойтон нүдээ аршаба.

- Зай, ши номгоро. Ушар удхыень хөөрш, юун болоо юм? - гэжэ Цыбүдеев эридшгээр хэлэб.

- Бүрөө дээрэ асуудал табихадань, Матвей буряадаараа харюусаба. Хоёрдохи асуудалдань - баһал буряадаараа. Райкомой секретарь Татьяна Николаевна асууба: "Та ород хэлэ мэдэхэгүй юм гүт?".

"Мэдэхэб, Москвагай Горькийн нэрэмжэтэ литинститут дүүргэнэби. Зүгөөр би буряад хүнби. Өөрын түрэл хэлэтэй хүнби. Би буряад газетэдэ ажаллааб. Түрэл хэлсээ дээрэ үргэхэ, доромжолуулахгүй зорилготойб", гэжэ мүн лэ буряадаараа харюусаба.

"Энэ нүхэртнай үсэгдээр наһажал коммунистуудай комиссида жэншэдгүй ород хэлэн дээрэ хамаг асуудалуудта тордиһогүйгөөр харюусаба хэмнай", гэжэ 20-ёод онһоо партиин гэшүүн Ковалёв хэлэб.

Оо-ёо, шууян болошоо даа. "Буряад үнэн" газетын редактида хүмүүжүүлгын, нийтэ-политическэ хүдэлмэри нулаарябуулагдажа, националис мэдэрэл "толгойгоо" үргэжэ эхилбэ янзатай гэхэ мэтын ханамжа хэлэгдэб.

Энэ золит Матвей Осодоев гараараа хэнгэргүйгөөр зангаад: "Танай партишьегүйгөөр амиды ябахаб даа", - гээд, хэнһэньшье хурангүй, үүдээс хаб-яб хаагаад, арилшоо. Намайетнай хахад час соо зобоогоод, донгодолго хайрлаад, үдэжэрхёо. Партиин бюрө үйлэ мааниемнай үзүүлхэл байха, миин орхихогүй, бузархан байдалда оробобди, гэжэ Цыреторов халганан дуугараад, графинһаа уһа аягалжа гудамжиба.

Бидэнэй талаан болоходо, редакторнай партиин обкомой нэгдэхн секретарь, КПСС-эй ЦК-тай гэшүүн А.У.Модогоевтой анд нүхэд хэн тула энэ "жэрхэмжэтэ" ушар шууяагүйхэнээр мартагдаа бэлэй.

...М.Осодоевой найн байратай болоһон тухай хэдэн үгэ хэлэе... 1973 оной зунай һуул багаар Мунко Нимаевич Борсоевой нэрэмжэтэ гудамжаар оршодог, мүнөө "хитадай хана" гэжэ нэршэнэн гэр соо уужам байрда абаха болобо. Харин Нимаевай сүлөөлхэ байриень редактор Цыбүдеев оорынгоо жоошон Шойжитовта үгэхэб гэжэ найдүүлһаниинь намда мэдэгдэб.

"Квартиратай боломсоороо ажаллаа хаяхаб", - гэжэ Шойжитов бэшэгэй таһагы даагша Бальжин Ширавович Ванчиковта хэлэжэрхиһэн байба. Би дары түргэн Мунко Нимаевич, Георгий Дашабылов, Бато Будаевич Дашиев (харюусалгата секретарь), Бато Ашоевич Гылыков (хүдөө ажахын таһагы даагша, профкомой түрүүлэгшэ), Бадма Тибочкевич Цыремпилов (мэдээсэлэй таһагы даагша), Бальжан Ширавович Ванчиков гэгшэдые кабинеттэ урижа, Каландаришвилиин гудамжаар оршодог М.Н.Нимаевай сүлөөлөгдэхэ байрые М.Осодоевто үгэхэ шиидхэбэри

абаад, партиин обкомой финхозой таһагта хандая гэнэн дурдахал оруулбаб. Нэгэн дуугаар дэмжэгдэб.

Ванчиков Гылыков хоёр профкомой нэрээр бэшэг зохёогоод, тэрэл үдэртөө обкомой дарганарта ошожо, тамгатай саарһа гартаа оруулжа, Советскэ районой гүйсэдкомдо тушаажаржиба. Һанаа үнөөндэ орошогүй ушартай дайралданһан Цыбүдеевэй уур сухалынь орьёлон бусалба, хамаг хороёо Мунко Нимаевичта гаргаа бэлэй.

- Редакциин хүтэлбэридэ ородог 7 нүхэдые дуудыт, юундэ ганса намда оронобта? - гэжэ Нимаев хэлэбэ ха. - Арсабалтнай, би мэнэ уриһууб.

- Бү булхайла! Үсэгдээр гараһан тугал Сергей Сульгимовичай үгэдэ ороһоноо бү марта!

- Шойжитовтнай Матвей Осодоевой Шмидтын гудамжадахи гурбан таһагатай модон гэртэ орохо ха юм. Байра абамсаараа тание шэрэхээ болихо. Тингээд лэ номгороты! - гэжэ Нимаев хэлээд, гаража ябашоо хэн ха.

Цыден Цыбүдеевич тэрэ уршагта шиидхэбэри абаһан бидэнэй нэгэндэньшье сухалаа мэдүүлээгүй бэлэй.

1973 ондо Матвей "Баршуудхын дүүхэй" гэнэн томохон туужа бэшэжэ дүүргэд, намда асарба.

- Сульгимович, энээхэн эрээлээ болоһон саарһыем уншаад, ханамжаяа хэлш даа. Болохотой юм һань, газетэдэ томилуулаха заабэри үгөө һаанин, баярлахал хэм, - гээд, туужая урдм табижаржиба.

Тэрэл хүнидоо үглөөнэй үүр сайтар шахуу толгойгоошье үргэнгүй уншажархибаб. Үнөөхи Үлээгэй 336 боохолдойе дахууһан залуу бэрийн хуби заяан тухай бэшгэдхэн зохёол байшаба. Баян нугархай үгэтэй, угаа һонёр бэшгэдхэнэй туужа. Тээд юундэб даа, минни һанаан зобошобо.

- Матвей, айнагүй гүш? - гэжэ би үглөөдэринь асуубаб. - Баршуудхыншини дүүхэй шамйгаа дахуульхыс нэдэхэгүй бээ? Шамһаашье болохо зон һабарһань мултаржа шадаагүй хэмнай.

- Хаял даа, саашань. Бурхан боохолдойдо, шүдхэр үхэдэдэ эгигэдэггүйб. Тээд энэмни хүнэй һонирхоһоор зохёол болоо юм гү, хэлшн? - гэжэ Матвей тэсэжэ яданги асууба.

- Һайн зохёол! - гээд, гарыень адхабаб.

Тус туужыень би шадаха зэргэ соохоһоо заһаад, газетэдэ томилжо уншагшадые ехээр һонирхуулаа бэлэйбди.

М.Осодоев газетэдэ ажаллажа гуурһаяа нилээн хурсадһаа,

буряад хэлэн дээрэ бэшэ эрхим журналистууд ороо.

- Нүхэдни! - гэжэ 1978 оной зул Гоша Даша бидэ хоёрто ханда Корреспондентын ажалы сагыем эдинэ. Уран бэшэхэ тухамни оломо шахуу. Битнай Нимаевичаа дахаад, хэблээд редакторай ту ошохоми бэнгэ аал даа.

М.Н.Нимаевич һаяа Буряад хэблээд редакторай томилогдоод байгаа. Гоша хоёр дэмжэбэбди. Өөрд анда нүхэр поэт Влад Намсараевтай шэнэ гансатал дадаадхёо хэн.

1979 оной августын багаар гэнэн хэн ха, намда хонходоод, дарыула дурдахба. Тэрэл кабинеттэ м орожо ербэл.

- Сергей, бишини эрьсээрхэмни. Командань үгыш. Ядахын сагта, очерк асарна бээб.

- Яаралтай хэрэг гаран үгыш. Гэр бүлын хэрэг Тингээдэньшье олон жэлэй эрьсээгүй муу хүн боложо

- Баршуудхыншини эльбээд абахай юм гэжэ шоглобо.

- Аа, яашаха хэм...

Командировко үгэдэ Хоюулан хахасаха дээр "шгүүшхэ" хоолболбод.

Хэдэн хонг үгэрһэнэ шотагһаань һад һууан телеграмма ербэл...

"Михайлович Осодоев наһа барашаба"...

Эрхим прозаик, мундэ Матвей Осодоев хүүдоолу үлсэхээ зүрхэтэй хүн Уран зохёолхо холбоондо олобогүй.

Эндээ хэсэ Литинститудһаа нүхэсхэн Владимир Намсараев бэлэй.

Тэрэ шотагаа ошоод, гаралтаяа хүниин тэн һонингоо хужарлан хөөрэл "Эгшнэ, гэр соотнай бүт халуун байна, би та унташахамни", - гээд, болон дэргэдэ раскладушка дунтари бэлдээд, амарж хэбтэшоо хэн ха.

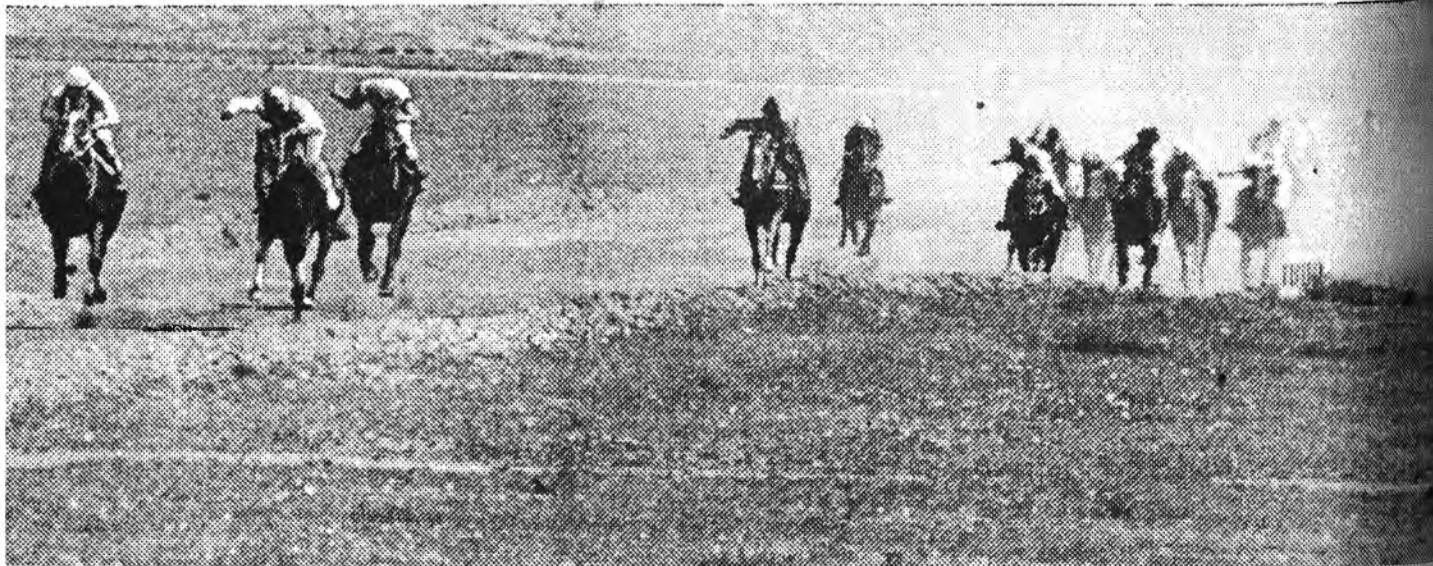
Үглөөгүүр эртэ эгшн үнээгээ һаахаяа гараба. Матвей амигүй, хүрэнхэнэй унжыжа хэбтээ. Шотаг һанаа хаяха үйлэтэй хүн гээшэ бээ даа. Юундэб зүрхэ сэдхэлэй, ой ухаа оёорто Баршуудхын мультһэндэл хүйтэн һониргыем эльбэһэн мэдэргэдэхёо бэлэй.

Сергей ЦЫРЕНДОРЖИЕВ уран зохёолхо

ОНСО ЗАХИЛ АБАДАГ

"Хара хүн" гэжэ фирмэ онсо һонин захилнуудые дүүргэдэг. Тиэхэдэ ехэ туһа асардаг гээд ремесленнигүүд, наймаашад, олзын хэрэг эрхилэгшэд мэдүүлнэ.

Рейнхард Шмидтын хэдэн жэлэй саана эмхидхэнэн фирмэ Германиин хэдэн хотонуудта ажалаа ябуулхадаа, дурдагданһаа өнөө дүүргэнэн ажалай гү, али эд бараанай түлоо түлбэрийн хэгдээгүй байгаа һань, тэрэ үритэй хүниие олоод, мунгынь түлүүдэг. (һонинһоо абтаба).

Мори урилдаан.

В. МАТВИЕВСКИИН

Байгал шадарай нютагуудта

ХИЗААР ОРОНОО ЭНХЭРЭН ШЭНЖЭЛНЭ

Республикын хүүгэдэй болон эдиршүүлэй аяншалгын, хизаар ороноо шэнжэлгын түбэй хүдэлмэрилэгшэд 1993 онһоо эхилэн, "Эхэ орон" гэхэн олон шэглэлтэй хургуулин хүүгэдэй хүдэлмэри программа бөлүүлэнэ. Энэ программын үндэһөөр 78 хургуулин музей, эдир аяншалагшадай 8 станци багшанарай, мэргэжэлтэдэй хүтэлбэри дорой шотагайшаа түүхы шэнжэлнэ, археологини, этнографини, байгаали хамгаалгын талаар тодорхой ажал ябуулна.

Түбэй мэргэжэлтэд - хүүгэдтэ бүхы наһая зориулһан, шэлэһэн ажал хэрэгтэ бүхы наһалаа табин хүдэлдэг, эрхим хүмүүжүүлэгшэд - Н. Д. Ажеева, Г. П. Бухаева, С. Н. Ринчино, А. Т. Сацанова болон бусад болоно. Эдэнэрэй хүсэл оролдолгоор республикын хургуулинуудта үнгэргэгдэжэ байһан түрэл хэлээ, үндэһэн соёлоо хүгжөөлгын, элинсэгүүдэймнай ёһо заншалнууды хэргээлгын ажал улам эршэдхэгдэжэ, аша түгэсөөр ябуулагдана.

Энэ түб республикын Эрдэм хуралсадай министрствэтэй хамта 1991 ондо "Гэсэрэй газар дайда" гэхэн үргэн, олон шэглэлтэй этнографическа экспедициин эхи табиһан юм. Тэрэ гэхээр аймагуудай хургуулинуудта уг удхала, үндэһэн түүхээ, хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэри яһала эдэбхижээ. Энээнине Гэсэрэй 1000 жэлэй ойн байрта

зориулагданаһан һайндэрэй программын хүүгэдэй хэмжээ ябууланууд элээр гэршэлээ һэн. Үнгэрһэн 4 жэлэй туршада ехэ олон һонирхолтой үйлэ хэрэгүүд болоо. Гэсэрэй газар дайды шэнжэлхэ зорилготойгоор Зэдын аймагай Алцагай дунда хургуулинхид Усть-Орда аяншалаа. Хүгжэмэй багша В. Б. Цыбенова, хореограф В. Б. Жигжитовагай хүтэлбэри дорой буряад хубсаһаа үмдэнхэй хүүгэд үбгэ эсэгэнэрэйнгээ эртэ урдын ёһо заншалнууды харуулаа, урданай дуу, хатар наада гүйсэдхөө һэл.

1993 ондо Хэжэнгэдэ буряад үндэһэн ёһо заншалнуудаар, этнографи шэнжэлгын шэглэлээр республикын багшанарай семинар үгэрөө бэлэй. Аймагай Хүүгэдэй зохёохы бэлигы хүгжөөлгын байшангай дэргэдэхи музейн хүтэлбэрилэгшэ Г. З. Бальжировай, энэ байшангай методист Д. Г. Баяртуевай хүсэл оролдолгоор иимэ шэглэлэй хүдэлмэри эрхимээр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Гвидан Зориктуевич Бальжиров ульган буряад хэлэтэй, "Буряад үнэндэ" нэгэтэ бэшэ һонин статья, тэмдэглэлнүүды хэблүүлһэн байха. Гадна эдиршүүлэ түрэл һониндоо бэшэжэ байхынь элсүүдэг һайн заншалтай.

Хэжэнгэдэ жэл бүри үргэн хэмжээнэй, ёһотой этнографини һайндэр үнгэргэгдэдэг байха юм. Энэ талаар Ярууһын аймагай хургуулинуудай багшанар мүн лэ амжалтатай. Эгэтын-Адагай (Ц.Х.

Ж. Жамьянова), Мужьхын (Р.Х. Ц. Санжимитыпова) хургуулинуудта аша үрэтэй, хүмүүжүүлхы шухала удхатай ажал ябуулагдана гэжэ Гэсэрэй ехэ найр наадаг дээрэ элэрээ һэн. Хүүгэдэй ехэ һайндэрэй олон шэглэлнүүдээр болоһон мүрьсөөнүүдтэ Ярууһын аймагай эдир гэсэршэд, түүхэшэд, хизаар ороноо шэнжэлэгшэд, уран бэйлтэн эрхим түрүү һууришууды эзэлээ бэлэй.

Захаминай аймагай Үлэгшэнэй дунда хургуулида багша П. Т. Очировай үүсхэлээр хизаар ороноо шэнжэлгын музей байгуулагдажа, гоё һайхан шэнэглэлтэй болоо, удха шанараашы гүнзгы олон тоото документнууд, фото-зурагууд нөөсэлэгдөө. Энэ хургуулин хүүгэдэй жэшээтэ "Наадаг" гэхэн фольклорно ансамбль (хүтэлбэрилэгшэдынь Т. Г. Занаева, В. Д. Очирова, А. М. Гуляева) Гэсэрэй һайндэртэ угай найр болон ообо тахилгын ёһолоннууды харуулжа, жюриин үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө, ансамблин гэшүүн бүхэндэ нэгтэ бэлэг баруулагдаа юм. Энэ аймагай Санагын (хүтэлбэрилэгшэнь Е. Ц. Ринчинов), Дүтэлүүрэй (Б. Г. Базарова) дунда хургуулинуудай хурагшад Гэсэрэй нааданда амжалтатайгаар хабаадалсажа, мүн лэ тэмдэглэгдээ һэн. Эдэ хургуулинуудай музейнүүдэй эдэбхитэй ажалы Н. Д. Ажеева дүнгүүды согсолхоодо тэмдэглээ бэлэй.

Түнхэнэй, Ахын аймагуудта

аяншалгын, хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэри һүүлэй үедэ эдэбхижээ. Орлигто эдир аяншалагшадай станицин гэшүүд К. Н. Самбяловай хүтэлбэри дорой аян замда гарахадна, түрэл нютагайнгаа түүхы шэнжэлжэ, Эхэ-байгаалия аршалан хамгаалха хэрэгтэ хубитаяа оруулна. Түнхэнэй аймагай Шэмхын дунда хургуулида В. И. Толмачевой хүтэлбэри дорой иимэ хүдэлмэри мүн лэ амжалтатайгаар ябуулагдана. Хойто-Голой дунда хургуулида (Е. Л. Шобонова) тоогто нютагайнгаа түүхэ, буряад болон һойһод угсаатангай урданай байдал тухай хөөрлэн музей байгуулагдаад, хэдэн жэлэй туршада амжалтатайгаар хүдэлнэ.

1994 ондо Кабанскын аймагай Энхэлэг шадар оршодог спортивна лагерта эдир этнографуудай республиканска II конференци үгэрөө һэн. Энэ үйлэ хэрэг Гэсэрэй 1000 жэлэй найр нааданда бэлэдхэлэй шухала шата боложо үгөө. Хургуули бүхэн "Амар сайн, Гэсэр!" гэхэн выставкэ бэлдээ, хэлэн ажал тухайгаа тоосоо һэл.

Гэсэрэй ехэ һайндэрэй үгэрөөшье наа, хизаар ороноо шэнжэлгын, аяншалгын ажал замхахагүй гээшэ ааб даа. Арадайнгаа түүхэ, соёл, түрэл хэлээ хэргэн хүгжөөхэ ажалы хизааргүй ехэ байһанһынь эли. Бултадаа энэ хэрэгтэ абьяастайгаар, сэдхэлэй халуун ольһотойгоор, хүсэл зориг түгэсөөр шармайн хабаада!

Т. САМБЯЛОВА.

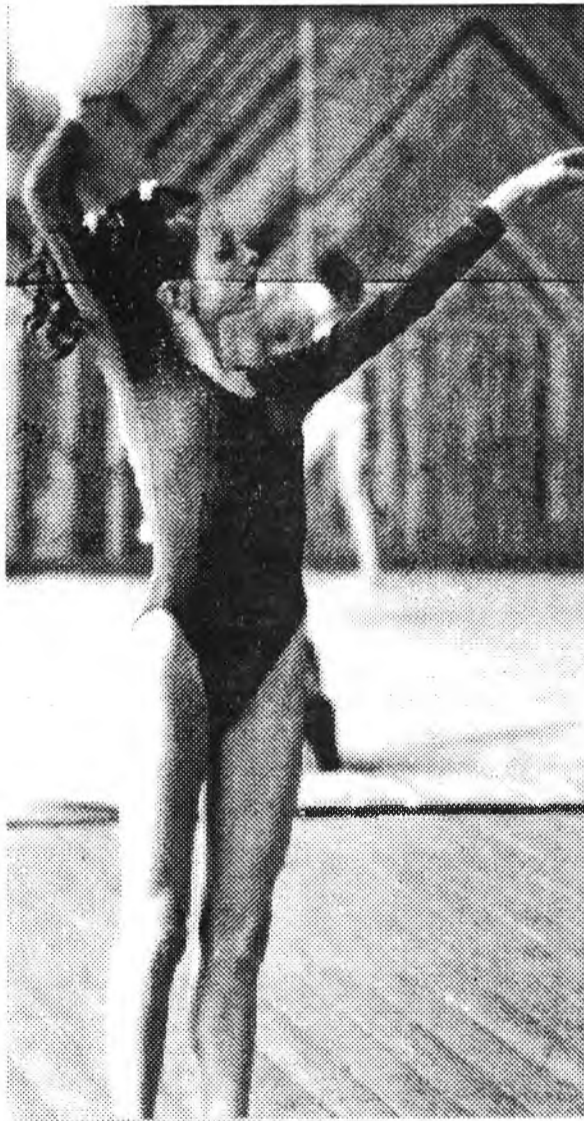
КАЗАХСТАНДА ХҮШӨӨНҮҮД ТОНОГДОНО

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэдайнай геройнуудай хүшөөнүүды тонохо зөбүүрхэмэ ушарнууд Казахстанда үзэгдэдэг боложо, хүн зоной дура гутаана. Бүри һаяхана Алма-Атада Советскэ Союзай Герой, домог суута панфиловец, мэдээжэ уран зохёолшо Бауржан Мамашулын (анханда - Бауржан Мамыш-улы) хүшөөгэй бүхы зэд зүйлнүүды тоножорхёо.

Үнгэтэ металлнууды хулгайлжа, хонжоо наймаа хэгшэд һүүлэй үедэ олошорһон байна. Тэдэниие гарһаань бахимбарига, хуули буса ябадал гаргаһанайнь түлөө хэлхэхэ хэрэгтэй гэжэ республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрствэдэ эрид шийдэнхэй. Алма-Атада ажаһуудаг 3 хүн иимэ гэмтэ ябадалда хабаадаһанайнгаа түлөө баригдажа, сүүдэй шийдхэбэри абахы хүлээжэ байна.

Уральскда маршал Жуковай хүшөөгэй зэд зүйлнүүд тоногдоо гэхэн мэдээсэл ороо.

(ИТАР-ТАСС).

Эдир гимнастка.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Спорт

ТОБШОХОНООР...

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Сэрэгэй алба хаагшадай дунда дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрьсөөн сентябриин эхээр Италин нислэд Рим шадархи багахан хотодо үнгэргэгдэхэн. Россия Федерациин Зөбсөгтэ Хүсэнуудэй суглаулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Зүүн Сибириин технологическа университетэй окутан, уласхоорондын классай спорттын мастер Анастасия Данчинова байһа оной дэлхэйн чемпионатда хабаадаһан. Нютагаймнай басаган холын зайнуудта - 5000 болон 10000 метрэй урилдаануудта хурдан сүлхээс туршаха юм. "Һүүлэй хоёр жэлэй туршада гол түлэб зуидаа Францида, Италида үнгэргэгдэдэг коммерческэ урилдаануудта хабаадажа, Настя мэргэжэл шадабарья эрид дээшэлүүлээ. Ушар иимэһээ сэрэгэй алба хаагшадай дунда дээгүүр һуури эзэлхэ аргатай", - гэжэ тэрэнэй тренер - СССР-эй болон Россия Федерациин габыата тренер В. Д. Домнин хөөрэнэ.

ФУТБОЛ. Клубай командануудай дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрьсөөнэй хоёрдохой дүхэригэй нааданууд эхилээ гээд уншагшадтаа мэдээсээ һэмди. Ээлжээтэ уулзалгануудта "Мотор" Улаан-Үдйн мяханай комбинадай "Пищевик" команды 4:0 тоотойгоор шүүжэ. 27 очкотой болоод, урагш на гараба. Энэл турта транспортын "Локомотивтай" 1:1 тоотойгоор тэнсэһэн "Импульс" 25 очкотойгоор хоёрдохой һуури эзэлнэ. Гэбэшь тэдэнэр нэгэ наада дугуу үнгэргэнхэй юм. Гусинозерскын "Шахтер" сэрэгэй "Старт" команды 3:0 тоотойгоор илаа.

Хүүгэдэй болон эдиршүүлэй командануудай дунда футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрьсөөн түгэсэхы шатадаа орожо байна. Эдэ хоёр бүлэгтэ тус тустаа арба гаран командын эдир футболистууд наадана. Хүүгэдэй командануудай дундаһаа хүүргын түмэр хэрэгсэлүүдэй заводой "Металлист" команда түрүүлжэ ябана. ЛВРЗ-гэй спортын клубай, транспортын "Локомотивай", шэлэй заводой "Стекольщик" команданууд удаадахи һууришуудта дабшана. Эдиршүүл соһоо авиационно үйлэдбэрин нэгэдэлэй "Забайкалец" команда эрхимлэнэ.

Ж. БАТОМУНКОВ.

Дэлхэйн һонин дээжэлнэ

ТИИХЭДЭ БИИ... Үнгэрһэн зуун 60-аад онуудта Америкын Конфедератив тала барижа дайла дайсанай далайн шэнгээжэ шадаһан доогуур тамарда Урда Каролина эрьбэ шадар һая Хэды гайхалтай энэ бодото барилда Американы тиихэдэшье техник дэбжэлтын түрүү дабшан байгаа ха.

ХАРА ТАМХИНА АБАРХА

Коканһаа холодуулхын Америкын Хоногтой Цтадуудта вакцина бии бол талаар шэнжэлжэ хэгдэжэ Оклахомын эрдэм ажал ябуулагдаа. зонине хара тамхи абарха байхада найдана.

ШУУЯА ГАРГА

Олоной дунда солооо бууража киногой одоной шэнээр ялас гүү тулада шангахан хэрэгтэй. Номой дээрэ Элизабет Тейлөөрын бэймэ намтарайнь номо болоходо, тэдэ адвокатууд тус зохи автор болохо Д Хейманда 10 мил долларой яла тож мэдүүлгэ барихан юм.

Хейман иимэ нуу дадалтай болно. Жаклин Кеннеди Онассисай адвокат тэрээн тухай гарт номдонь баһалтон хандаа бшуу. Шууяан Хейманда тэрэнэй хэблэгшэд хэрэгтэй. Номын олоор тараха ха юм.

ЭЛЬБЭШЭН СҮҮДЛҮҮЛЭГДЭ

Түбэй - Африка Республикын Багшанарай хотодо хүнэй дэлгүүртэ эльбэшэн барилда Моликанчо гэжэ тэрэ судьяда хэлээ гушан жэлэй саана хүнэй мяха элдэ болһоншье һаа, жэлһүүдтэнь хүнэй дэлгүүр дээрэ аса худалдадаг болоо.

Моликанчо 157 тал алаа. Тэдэнэрэй хүнэйн мяха дэлг худалдаа. Зүгөө һаһатай эльбэшэ зэмээ мэдэрээшье тэрэниие гэмтэ болохогүй гэжэ голхорно. (һонинуудһаа аби)

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Table with 4 columns: Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ., Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Газетэ хэблэлэй 2 хууданан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4327. Хэблэлдэ тушаагдаһан цаг 17.00. Буряад Республикын республиканскэ типографиде газетэ хэблэгдээ. Директорийн телефон: 2-40-45. Б-0079-дхм номертойгоор бүртхэхэ абганһай. Заказ №162.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приемный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарини - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, нингин-политическэ - 2-55-97 (даатһань), 2-61-35, 2-56-23, социальн-экономическа - 2-64-36 (даатһань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлтой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-57-63, олонингын хүдэлмэрини ба мэдээсэлэй - 2-54-93 (даатһань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректуридэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76; корреспондентүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61; Баргажанда - 91-6-40. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.